

(ISSN: 2587-0238)

Demir, T. (2023). A Skill Waiting to be Developed in Teaching Turkish as a Mother Tongue: Oral Interaction, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(21), 493-535.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.567>

Article Type (Makale Türü): Research Article

A SKILL WAITING TO BE DEVELOPED IN TEACHING TURKISH AS A MOTHER TONGUE: ORAL INTERACTION

Tarık DEMİR

Dr., Gazi University, Ankara, Türkiye, tarikdemir@gazi.edu.tr

ORCID: 0000-0002-4173-1948

Received: 02.09.2022

Accepted: 12.02.2023

Published: 05.03.2023

ABSTRACT

Digital environments such as family, school, other social life areas and social media are environments where native speakers develop their language, memory and skill functions by being exposed to various stimuli, but only school is the one with a conscious and specially structured form, which is why school is not just an education is the teaching environment. These teaching environments and components, especially in Turkish lessons, should designed in accordance with the development and effective use of the four basic language skills of native speakers. However, the space and time allocated to speaking in the lessons is limited. Oral interaction appears as a sub-dimension that is handled tiny compared to oral expression in teaching as a mother tongue. Within the scope of the study, this issue was handled by examining the curriculum and textbooks. The acquisitions given for speaking skills in the program and the instructions and activities given to develop and operate the speaking skill over the activities and instructions in the books were examined in a comparative way. The obtained results are presented by digitizing and visualizing with tables and graphs. As a result of the research, it has been determined that there is not a balanced distribution of skills in the Turkish lesson, that the textbooks created with a focus on reading and writing skills give limited space to reflection and speaking from the program, it has been seen that oral interaction occupies a tiny place in the activities and instructions created for speaking. What can be done to improve this situation, which directly affects individual and social communication, is shared in the conclusion part.

Keywords: Mother language, Turkish, skill, speaking, oral interaction.

INTRODUCTION

Aksan (1998, p. 55) language is “a versatile, highly developed system that enables the transfer of thoughts, feelings and wishes to others by making use of the elements and rules that are common in terms of sound and meaning in a society.” while defining it as; Ergin (1972, p. 1) “A natural means of ensuring agreement between people, a living being with its own laws and developing only within the framework of these laws, a system of secret agreements whose foundation was laid at unknown times, a social institution woven from sounds.” expressed as.

According to Henry Sweet: “Language is the expression of ideas by combining speech sounds with words. Words are combined into sentences; this combination responds to the transformation of ideas into thoughts.” American linguists Bernard Bloch and George L. Trager: “Language is a system of arbitrary sound symbols with which a social group cooperates.” then Edward Sapir explains this system of agreement: “Language is a purely human and non-instinctive method of communicating ideas, feelings and desires through a system of voluntarily produced symbols” (cited in Britannica, 2022).

Korkmaz (2003, p. 67), defines language as “a versatile and developed language made up of sounds, which enables the transfer of feelings, thoughts and wishes, which are used as a means of mutual communication between people, to others with the help of common rules shaped by each society's own value judgments in terms of sound, shape and meaning system.” Language can be explained in a general and inclusive way as a system of agreement between two entities. The two most frequently used skills of language, which is the most basic communication tool used in daily life, are listening and speaking. The development of listening and speaking skills, which constitute the two main dimensions of the cycle in the oral interaction process in terms of language, directly affects the communication processes. These are used extensively and have an important place, in taught and classrooms. These skills, which are acquired during the acquisition process, are tried to be developed in addition to reading and writing in schools. However, this effort and study has a more limited place compared to reading and writing. Limitation in the environment and environments where teaching takes place directly affects the development of individuals.

In order for the innate abilities to be used for the development of brain functions, or in other words, the ability of existing biological mechanisms to perform human-specific functions such as language, memory and skill functions is only possible with the environmental factor. In the brain-environment relationship, the brain is the determinant and the environment is the formative and productive (Ergenc, 2022. p. 7).

The place where the speaking skill is first formed in both family and the environment. The child's family and environment affect his speech positively or negatively. It is the responsibility of mother tongue teaching to further advance the positive developments in speaking skills or to turn the negatives into positive ones (Buyukikiz & Hasirci, 2013, p. 59).

Digital environments such as family, school, other social life areas and social media are environments where native speakers develop their language, memory and skill functions by being exposed to various stimuli, but only school is the one with a conscious and specially structured form, which is why school is not just an education but also the teaching environment. These teaching environments and components must be designed, produced and used in accordance with the development and effective use of the four basic language skills of native speakers. For this, it is important to closely examine the acquisition, learning and operation processes of the language and to make the necessary reflections.

The lessons in which language skills are developed are Turkish lessons. It seems possible to say that these lessons, which are structured by considering them holistically from the 1st to the 8th grade, are based on reading and writing, considering the curriculum and textbooks - considering the practical experiences. When the books are examined, it can be determined that while reading has a share almost as much as the sum of other skills -despite its productive difficulty- the second skill that is intensively used is writing as well as verbal expression. Although these determinations are also reflected in the literature, it is obvious that there are not enough academic studies for the teaching of Turkish as a mother tongue in terms of improving mutual speaking skills. This field, which has been intensively studied on foreign language teaching, has to be content with acquisition and limited teaching in teaching Turkish as a mother tongue. However, in addition to listening, the skill that is used most intensively in the communication and interaction processes of individuals, therefore masses and societies, is the first to employ and has the greatest impact, in other words, oral interaction. From this point of view, the oral interaction skill, which is so important within the scope of the study, will be determined by the Turkish Ministry of National Education's 2019 Turkish Lesson Curriculum (Primary and Secondary Schools 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8th Grades) and 5th, 6th, 7th and 8th grades. In this study, its place in the first grade Turkish textbooks is discussed.

The Place and Importance of Language in Daily and Academic Life

When the studies on how much we benefit from speaking skill, which develops in direct proportion to the development of one's behavior, in our daily life, two names come to the fore: Rankin and Burley-Allen. Rankin (1930, p. 179) stated that in daily life, 42% is allocated for listening, 32% for speaking, 15% for reading and 11% for writing. Burley-Allen (1995, p. 2), in his more up-to-date study compared to Rankin, stated that listening had a share of 40%, speaking 35%, reading 16%, and writing 9% in the communication process. In both determinations, it is seen that the two most frequently used skills in daily life are listening and speaking with a rate of 70-75%. It can be understood from here how the special development of these two skills, which are included in the oral interaction process, can have an impact on the life of the individual.

Mother tongue education in schools begins with the initial teaching of reading and writing. The child, who transforms reading and writing from a psycho-motor behavior into a skill, encounters other language skills in the future (Sallabas, 2011, p. 3). As Sallabas stated, teaching the mother tongue in schools starts with reading and writing, but since the process is not independent of listening and speaking, other skills are also

encountered. However, this encounter seems so limited that it can be perceived as a coincidental or compulsory situation. Listening and speaking activities in textbooks are used less than reading and writing skills, both as an outcome and as a natural consequence of this, because listening and speaking can be acquired without instruction or its value cannot be understood.

MEB (2019, p. 8) stated the purpose of Turkish lessons in the Turkish Lesson Curriculum, which was prepared in line with the General Objectives and Basic Principles of Turkish National Education expressed in the National Education Basic Law No. 1739, with the following items:

- developing listening/watching, speaking, reading and writing skills,
- ensuring that they use Turkish consciously, correctly and carefully in accordance with the rules of speaking and writing,
- reaching language pleasure and consciousness by enriching the vocabulary based on what he reads, listens/watches; enabling them to develop their feelings, thoughts and imaginations,
- enabling them to acquire the love and habit of reading and writing,
- ensuring that they express their feelings and thoughts and their opinions or thesis on a subject in an effective and understandable way, verbally and in writing,
- developing skills of researching, discovering, interpreting and structuring knowledge,
- developing the skills of accessing, organizing, questioning, using and producing information from printed materials and multimedia sources,
- enable them to understand and critically evaluate and question what they read,
- ensuring that they give importance to national, spiritual, moral, historical, cultural and social values, strengthening their national feelings and thoughts,
- to help them realize and adopt aesthetic and artistic values through works of Turkish and world culture and art.

When these expressions in the program are examined carefully, although the importance of listening/watching and speaking skills, obeying the rules in oral interactions and verbally expressing one's thesis, feelings or thoughts are emphasized, the interaction processes for oral interaction or their importance are not clearly emphasized. This situation is directly reflected on the learning outcomes and therefore on the education through the textbooks. Language is a whole and skills need to be developed holistically by preserving and observing the interrelationship network. Therefore, in the teaching process of Turkish as a mother tongue, adequate opportunities and environments should be provided for the development of all skills.

Acquisition, Learning and Dimensions of Speaking Skill

Krashen and Terrel (1998, p. 7) argue that there are two different processes in the development of linguistic skills. The first of these is acquisition, which he explains as an implicit, unconscious and instinctive process centered on the senses, and the second is learning, which is a conscious, explicit process based on form or grammar.

Native speakers begin to recognize, define and re-interpret the language skills they have acquired through acquisition at school and during their learning processes. To summarize, he tries to express the familiar sounds with written symbols and then tries to use these symbolized expressions in a systematic way. The impact, efficiency and pedagogical management of this process, which can be considered the first learning in school for each individual, is a critical process that has an importance that can directly affect the perception of individuals towards language and education. Although this process is the subject of all disciplines, it has a special importance for the classroom teacher at the beginning and then for the Turkish teacher. However, despite this importance, four skills are not equally included in the process, even in Turkish lessons.

An individual who does not have a congenital disability is born in a way that can communicate when the physical and mental development condition is fulfilled. The ability to use these communication tools, defined as listening and speaking, is primarily acquired through acquisition. Then the learning process begins, the primary goal of which is to teach reading and writing. Although this priority is affecting the situation, listening and speaking skills are neglected in mother tongue teaching compared to other skills. However, the success of a person in using the language correctly and properly is directly related to his family, environment and education. Therefore, this negligence can have negative effects on the society and every area of social life through the individual. For this, each skill in the mother tongue is of great importance. However, the point to be noted here is that speaking skill has two dimensions. In the current situation, it can be seen when the emphasis in the excerpt below, in which speech is defined and studied predominantly through oral expression, even in programs, textbooks and academic studies, all of which are the basic dynamics.

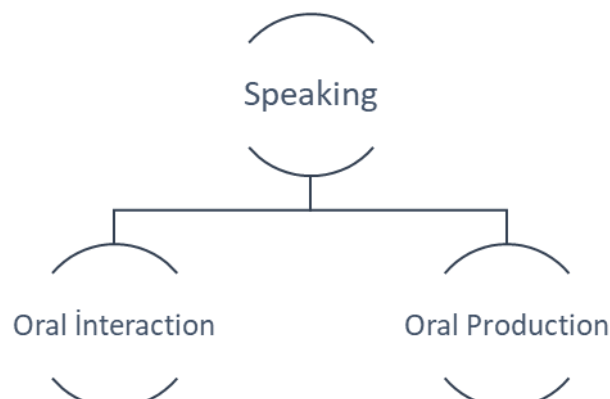

Figure 1. Speaking Skill and Dimensions

Speaking skill, in which the person expresses himself directly; he directly told his feelings and wishes to other people; It is not a skill that he can use on his own, but that he can share with others (Yalcın, 2002, p. 97). The general purpose of speaking lessons in educational institutions is to provide students with the ability to express their feelings, thoughts, observations, dreams and wishes effectively and in accordance with the language rules (Özbay, 2005, p. 121). According to Kavcar, Oguzkan, and Sever (2005, p. 58), having a sufficient level of speaking skill is closely related to the success of students in every lesson and the development of their

personality. Speaking skill, which has such an important place in human life, is tried to be acquired by individuals within the framework of a program in schools (cited in Buyukikiz & Hasirci, 2013, p. 58).

As in other disciplines, language skills are not equally included in the education process in Turkish lessons. The most neglected or even ignored sub-dimension in this process is oral interaction. Without the guidance of subject techniques such as "discussion" in Turkish teaching and "animation" in pedagogy, it is almost as if there would be no oral interaction activity in the textbooks. This can prevent adequate development in language skills and learning by questioning. The narrative method of teaching, which is heavily based on teacher transfer, reduces the student's participation in the activities as well as decreases the participation rate in the activities. It is thought that it would be beneficial to adopt an effective and functional teaching approach oriented to practice and gain skills, instead of a teaching approach aimed at giving information and memorizing in the lessons where activities that improve comprehension (reading-listening) and expressing (speaking-writing) skills should be included equally and in a balanced way. Of course, the theoretical information that enables the operation of Turkish should be given, but more importantly, students should be able to learn and gain skills by internalizing this information and associating it with life. The starting point for this is programs and teacher training.

Speech is an individual's means of learning, self-development and knowing the world. With speech, the feelings and thoughts in the mind are transferred, interpersonal communication and interaction takes place, and new knowledge and skills are learned. In the educational process, the understanding of "I learn if I speak" forms the basis of learning and teaching. With speaking activities, students' understanding and learning status of the subjects are determined, and mistakes and mistakes are corrected. In addition, the level of knowledge and skill is measured, and mental processes and processes are clarified. Thus, language, mental, social and emotional skills of students are developed and their future is directed through speaking. For this reason, it is focused on developing effective, correct, beautiful and conscious speaking skills from an early age (Günes, 2020, p. 110).

While reading and writing skills are always more intense in Turkish teaching programs, speaking and listening skills remain in the background. Looking at the last program, it is seen that speaking skill is the weakest and almost neglected area. However, speaking skill is the most used skill after listening in acquisition and daily communication. When the process as an oral interaction is considered together with the aspect of listening, all of the acquisition and 74% of daily communication are carried out with these skills, listening and speaking. Despite having such a great importance, the development of speaking and speaking skills in particular is neglected in language teaching processes.

Speaking Skill and Its Importance

Some definitions of speech in the Current Turkish Dictionary (TDK, 2022) are as follows:

1. To express one's thought with the words of a language.
2. To talk about a certain subject.
3. To talk to each other about a subject, to chat.
4. To give a speech, to give a speech.
5. Using it as a spoken language.
6. Express your thoughts using any medium.

As can be understood from the definition, speaking is a multi-faceted action and process. Telling, mutual speaking, communicating, expressing thoughts are important concepts used to define speech. We can better understand the importance of speaking, especially when we consider it in the context of oral interaction. Because the individual is in constant communication in his daily life, in his living spaces, and he achieves most of this through mutual speaking and thus listening and speaking skills. It is thought that this communication can be healthy and successful, and it is directly proportional to the rate at which the individual develops these skills.

The activity that influences and directs the success of a person to a large extent in his work, education and private life is the speech that we can call the verbal communication that takes place between individuals and the individual-society. The more effective, regular and open communication is, the more success is achieved. The key to successful communication is speaking well, being intelligible and using the voice effectively (Kurudayıoğlu, 2003, p. 288).

Speech, which can directly affect the success of the individual, is a complex process and skill that has physiological, psychological and sociological dimensions and requires development and maturity in these dimensions. The main lesson that needs to be developed is the Turkish lesson, which is acquired through acquisition and developed through learning processes.

The aim of teaching Turkish is to improve the comprehension (reading and listening) and narration (writing and speaking) skills of the individual. Speaking, which is one of the telling skills, is the verbal expression of one's feelings and thoughts. Speech is the most effective tool that enables the individual to communicate in social life (Büyükkız & Hasırcı, 2013, p. 58).

Turkish education aims to improve communication skills. Developing Communication Skills; It depends on the studies to be carried out on four basic language skills: listening/watching, speaking, reading and writing. At the beginning of these language skills, speaking has an important place in terms of being both the first learned expression skill and a tool to give feedback (Deniz, K., Karagöl, E. & Tarakcı, R. 2019, p. 1257).

Speech is a mental and physical process that starts in the mind and is carried out by transferring feelings and thoughts into words. In this process, first the brain, then the speech organs and sounds take place, and a complex series of processes are performed. During the speech, first a preparation is made in the mind and it is determined which information will be conveyed. Then, the information, feelings and thoughts to be conveyed are voiced by choosing appropriate words. However, speaking is not limited to just vocalization. Before the voiceover, various processes are performed in the mind. Sometimes sincere speech or silent speech is made, people talk to themselves without putting their thoughts into words (Günes, 2014, p. 3).

Considering the mental processes emphasized by the Günes, more attention should be paid to the processing and development of this skill, which has a high cognitive load, in education and training processes.

Oral interaction skill, which has an individual as well as a social aspect, is an application area where language learning strategies can be used intensively and a suitable ground can be created for the student to gain. In this area, students can use some strategies as a natural result of acquisition, learning transfers and the functioning of the mind and memory. However, these strategies should be taught consciously and practically in classrooms.

Strategies used by successful language learners were examined using various methods, and these studies led to the need for classification. Researchers have proposed different taxonomies to describe and classify learning strategies. Oxford (1990), which collects language learning strategies by making use of various studies, classifies language learning strategies in 6 subgroups (Gurata Kocaman, 2017, p. 80).

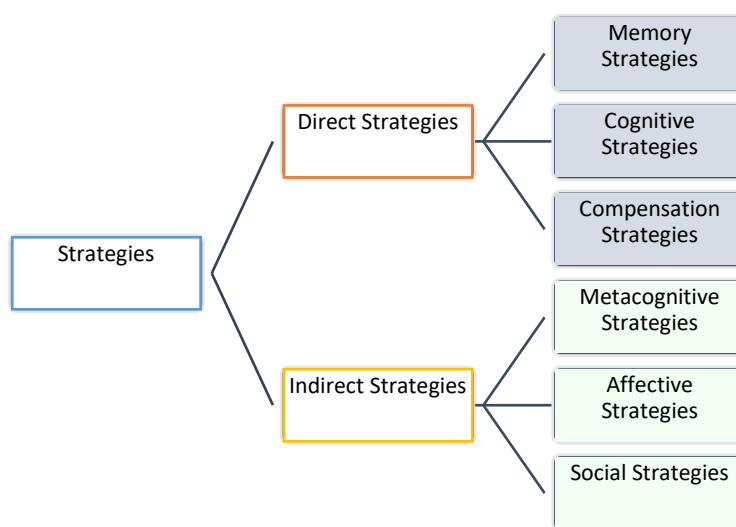

Figure 2. Oxford Taxonomy (1990, p. 16).

Memory strategies are used in recalling and retrieval of new information (associating, arranging things in order, using images and sounds, etc.), cognitive strategies in understanding and producing language (repetition, analysis, reasoning, translating, etc.), compensatory strategies Continuing to use the language despite the lack of knowledge (adapting the message, circulating,

using synonyms, etc.), metacognitive strategies in regulating the learning process (attention, focusing on learning, planning learning, self-control, self-evaluation, etc.), affective strategies are used in regulating emotions (reducing anxiety, rewarding oneself, etc.), while social strategies are used in learning with others (asking questions, asking for explanations or corrections, developing cultural understanding, etc.) (Gurata Kocaman, 2017, p. 80).

Although these strategies have been revealed by examining foreign language learning and teaching processes, it is thought that they can be used by transfer from foreign language learning/teaching processes, the ultimate goal of which is to reach the native speaker level. In the Turkish lesson, these strategies can be included in the process with special planning and activities, so that native speakers can improve their speaking skills in general and oral interaction in particular. Since the strategies are aimed at all skills, such an improvement study for the whole language in the programs to be structured will increase the quality of the understanding and expression skills of the students and therefore of the society.

Research Questions

The main problematic of the study is based on the assumption that oral interaction skills are not sufficiently included in teaching Turkish as a mother tongue. Based on this hypothesis, the program and lesson materials were examined and answers were sought to the following questions.

1. What is the place and scope of oral interaction skill in the MEB 2019 year 1-8. Turkish Lesson Curriculum?
2. What is the distribution of the activities and tasks in the current 4-8. Classroom Turkish Textbooks according to the skills and the place of oral interaction?
3. What are the tasks and activities aimed at gaining oral interaction skills in current 4-8. Classroom Turkish Textbooks?

METHOD

In this study, which aims to analyze the current situation regarding the development of mutual speaking skills in the processes of teaching Turkish as a mother tongue, the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used. In the light of the national and international literature, within the scope of the method in which Yıldırım and Simsek (2005, p. 187) are explained as the analysis of written documents containing information about the targeted phenomenon or phenomena, the Ministry of National Education 2019 Turkish Lesson Curriculum (Primary and Secondary School 1, 2, 3, 4, 5th, 6th, 7th and 8th grades) speech acquisitions were scanned and some 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks currently used were examined in terms of mutual speaking skills.

Data Collection

The universe of the study consists of the programs and materials in primary education Turkish teaching. Primary education from this universe II. program content and II. grade Turkish textbooks were taken as the

criterion sample. Criterion sampling means “selecting all situations that meet certain criteria” (Patton, 2014, s. 243). The sample elements of the research were examined in terms of the space allocated to the oral interaction skill in accordance with the purpose of the research.

Data Collection Tools

The data sources of the research consist of the 2019 Turkish Lesson Curriculum (Primary and Secondary School 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8th Grades) and 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks published by various MEB approved publishing houses.

Information on the books used as the data sources of the research is presented in Table 1.

Table 1. Examined 4-8. Class Textbooks

Level	Name Author(s)	Publisher	Publication	Place and Year of Publication
5th grade	Middle School and Imam Hatip Middle School Turkish 5	Sule CAPRAZ BARAN, Elif DİREN	Anittepe Publishing	Ankara 2019
6th grade	Middle School and Imam Hatip Middle School Turkish 6	Tuncay DEMİREL	Ekoyay Education Publishing	Ankara 2019
7th grade	Middle School and Imam Hatip Middle School Turkish 7	Hilal ERKAL, Mehmet ERKAL	Özgün Publishing	Ankara 2019
8th grade	Middle School and Imam Hatip Middle School Turkish 8	Hilal ESELİOĞLU Sıdıka SET Ayşe YÜCEL	Ministry of Education Publications	Ankara 2019

Data Collection and Analysis

Within the scope of the study, primary and secondary school 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8 grades 2019 Turkish Lesson Curriculum achievements were scanned and the current achievements were analyzed in terms of using the oral interaction skills to work. The place where the gains are embodied is textbooks and activities. For this reason, the 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks, the information of which was shared above, were analyzed in terms of putting the oral interaction skills into action. While examining the curriculum and textbooks, related studies in the literature were also included in the document analysis process.

In the classroom visits and literature reviews made within the scope of teaching practices and pedagogical formation lessons, it has been seen that Turkish lessons are mainly based on teacher transfer, and they operate speaking skills in the form of one-sided reporting and presentation in response to questions and instructions at the points where the student becomes active. In order to control the hypothesis formed as a result of the observations and to determine the source of the problem situation, the MEB Turkish Lesson Curriculum was examined first. As a result of the findings confirming the hypothesis, the related textbooks, which are considered as the concretized outputs of the program, were searched due to the limited achievements and the

very limited use of mutual oral interaction. By choosing randomly from current and in use Turkish textbooks, the materials that constitute the source of the study, warm-up / preparation studies, texts, activities related to the texts, preparation and theme evaluation questions and instructions were examined and analyzed. As a result of the examination, it was seen that the limitations in the program and the approach focused on reading skills were naturally reflected in the textbooks. In order to check the accuracy of the analyzes, the methods and determinations were checked by taking the opinions of two different experts. The results, which were finalized as a result of analysis and controls, were shared in tables and lists.

Research Ethics

In this scientific study, all the rules specified to be followed within the scope of "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed. None of the actions specified under the title of "Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics", which is the second part of the directive, were not carried out.

FINDINGS

The Primary Education Turkish Lesson Curriculum and the textbooks prepared for the 5th, 6th, 7th, 8th grades (...) have been dealt with in order from the literature to the program, from the program to the material, within the scope of the study. The program includes acquisitions of four basic language skills: listening, speaking, reading and writing. Within the scope of the study, speaking achievements were evaluated and compared with the distribution of other skills. The reflections of the lessons in the textbooks, which are the primary reference source among the printed publications, which the gains turn into materialized products and should be turned into, were examined within the same sample and a situation that is compatible with the program was determined. These findings are given below.

Program Dimension

Undoubtedly, one of the most important elements of the education process is the curriculum. Curriculum should guide students to acquire the skills that will enable them to lead a successful life. A curriculum should be able to predict the skills that a person should have in the short and long term in the field it targets, and present to teachers the valid ways of acquiring these skills (Guzel & Karadağ, 2013, p. 45). As Guzel and Karadag stated, the programs that are expected to provide vital skills and guide teachers at this point, and which are expected to be prepared with foresight, should be complete and future-oriented. The rate of circulation in the world today is higher than it has ever been in the past. Today, when both digital and real mobility increase, individuals are expected and required to be raised as multilingual, multicultural and open to interaction. In order to ensure this interaction and multilingualism, it is essential for individuals to be competent in their mother tongue. The mutual speaking skill, which constitutes the major intersection area of listening and speaking skills, which is of great importance in foreign language learning and teaching processes by its nature, must be gained in the mother tongue and the individual's readiness for foreign language learning must be

ensured. Despite this necessity, Turkish lesson curricula, materials and teaching processes are structured by ignoring oral interaction.

When the 2017, 2018 and 2019 Turkish Lesson (Primary and Secondary School Grades 1-8) Curriculums implemented by the Ministry of National Education are examined, only eight acquisitions in total are included for the speaking learning domain. The mentioned gains are given in the table below.

Table 2. Turkish Lesson Curriculum Outcomes and Explanations

CLASS 1	CLASS 2	CLASS 3	CLASS 4
T.1.2. SPEECH T.1.2.1. Uses words according to their meanings. T.1.2.2. He makes impromptu speeches. T.1.2.3. Its framework speaks about a specific topic. T.1.2.4. Implements speaking strategies.	T.2.2. SPEECH T.2.2.1. Uses words according to their meanings. T.2.2.2. He makes impromptu speeches. T.2.2.3. Its framework speaks about a specific topic. T.2.2.4. Implements speaking strategies.	T.3.2. SPEECH T.3.2.1. Uses words according to their meanings. T.3.2.2. He makes impromptu speeches. T.3.2.3. Its framework speaks about a specific topic. T.3.2.4. Implements speaking strategies. T.3.2.5. Participates in classroom discussions and oral interactions. T.3.2.6. In his speeches, he uses the Turkish words of words taken from foreign languages and not yet settled in our language.	T.4.2. SPEECH T.4.2.1. Uses words according to their meanings. T.4.2.2. He makes impromptu speeches. T.4.2.3. He gives prepared speeches. T.4.2.4. Implements speaking strategies. T.4.2.5. Participates in classroom discussions and oral interactions. T.4.2.6. In his speeches, he uses the Turkish words of words taken from foreign languages and not yet settled in our language.
CLASS 5	CLASS 6	CLASS 7	CLASS 8
T.5.2. SPEECH T.5.2.1. He gives a prepared speech. T.5.2.2. He gives impromptu speech. T.5.2.3. Implements speaking strategies. T.5.2.4. He uses body language effectively in his speeches. T.5.2.5. Uses words according to their meanings.	T.6.2. SPEECH T.6.2.1. He gives a prepared speech. T.6.2.2. He gives impromptu speech. T.6.2.3. Applies speaking strategies. T.6.2.4. Speech uses effectively in their body. T.6.2.5. Uses keywords in accordance with their meanings.	T.7.2. SPEECH T.7.2.1. He gives a prepared speech. T.7.2.2. He gives impromptu speech. T.7.2.3. Implements speaking strategies. T.7.2.4. He uses body language effectively in his speeches. T.7.2.5. Uses words according to their meanings. T.7.2.6. Uses appropriate transitional and linking expressions in their speech. T.7.2.7. In his speeches, he uses the Turkish words of words taken from foreign languages and not yet settled in our language.	T.8.2. SPEECH T.8.2.1. He gives a prepared speech. T.8.2.2. He gives impromptu speech. T.8.2.3. Implements speaking strategies. T.8.2.4. He uses body language effectively in his speeches. T.8.2.5. Uses words according to their meanings. T.8.2.6. In his speeches, he uses the Turkish words of words taken from foreign languages and not yet settled in our language. T.8.2.7. Uses appropriate transitional and linking expressions in their speech.

In the scope of the study, primary education second-level gains are discussed, but first-stage acquisitions are also included in order to be seen in a holistic way. These general gains are detailed in a very general way according to grade levels, as can be seen in the table. When we look at the achievements and explanations,

mutual oral interaction has almost no place. T.3.2.5 in the first stage. and T.4.2.5. coded "Participates in classroom discussions and oral interactions." T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3. and T.8.2.3. coded "Applies speaking strategies." Although the learning outcomes are appropriate expressions for oral interaction activities, this rate corresponds to approximately 15%. It is not certain that this is the rate reserved for oral interaction, which has a small place even when looked at proportionally. Because the aforementioned acquisitions can be structured in accordance with oral expression instead of mutual oral interaction while preparing the textbooks, or they can be neglected according to the way the teacher structures the lesson. This creates the concern that the rate may decrease. At this point, it is necessary to underline the training and development of teachers as the instructors of the lessons and the experts who prepare the materials, especially the textbooks.

It is also reflected in the literature that speaking skill, which is the main subject of the study, is neglected in Turkish lessons due to the limitations in the curriculum and textbooks. As a result of the examination made by Oryasin (2020, p. 29), the distribution of the 2019 Turkish Lesson Curriculum Outcomes by Grade Levels is as follows:

Table 3. Distribution of 2019 Turkish Lesson Curriculum Outcomes by Grades

CLASS	LISTENING	SPEAKING	READING	WRITING	TOTAL
1	11	4	19	13	47
2	9	4	19	14	46
3	13	6	28	17	64
4	13	6	37	22	78
5	12	7	34	16	69
6	12	7	35	14	68
7	14	7	38	17	76
8	14	7	35	20	76
TOTAL	98	48	245	133	524

As it is seen, speaking achievements in the Program are insufficient in terms of both number and quality. In other words, eight speaking outcomes were given in the eight-year curriculum. Whereas, 52 speaking outcomes were given in the 2005 Primary Education Turkish Lesson Curriculum and 16 acquisitions were given in the 2015 Curriculum. Almost all of these gains have been removed. In addition, in the 2017, 2018 and 2019 Turkish Lesson Curriculums, the learning area of speaking was handled simply and superficially, and the mental dimension of speaking was not included at all. On the contrary, from first grade to eighth grade, "He gives impromptu speeches." With the learning outcome, the students were directed to speak randomly, without preparation, without thinking. These are not suitable for today's language teaching approaches and theories. Briefly, processes and practices that are far from the scientific foundations of speaking teaching are included. In this state, it has been the program in which speaking teaching is handled the weakest among Turkish teaching programs. It is difficult to develop speaking skills in students with this type and number of gains. It is inevitable that students who grow up with this program will have problems in developing their speaking skills. This

situation negatively affects both the future of the students and the quality of Turkish teaching (Günes, 2020, p. 119).

When the program is examined in terms of skill and achievement distribution, it is easily understood that a structure focused on reading and writing is very dominant, and this is reflected in the programs from there to the materials and from there to the classroom practices. This situation brings to mind the limitations of important quantitative criteria such as the number of students and lesson duration, which are the basic components in the classroom. However, programs are a process in which ideals must exist and implementing institutions and individuals must strive to reach these ideals. In the light of these determinations and evaluations, it can be said that the listening skill for oral interaction and interaction is neglected. This situation directly affects individual and social communication; It is considered that it causes negative results in the professional and academic lives of individuals as well as in social life. When the acquisitions given for the listening skill, which is the complementary skill of oral interaction, are examined, it is seen that there are no gains for mutual speaking, and the process is structured in a way that mostly unilaterally detecting, determining, estimating, evaluating and summarizing, and metacognitive skills are limited.

The limitations in the gains are also reflected in the materials. As a natural reflection of the learning limitations in the curriculum, speaking activities in textbooks are less in number compared to other skills. This scarcity is more prominent in the practices and activities where the ability to talk to each other is put to work. The findings related to the textbooks examined in this context are shared below.

Textbooks Size

Turkish textbooks are the main reference source of teaching activities as in all disciplines. The textbooks, which are specially prepared to ensure the effective presentation of the content of the target lesson to the students and thus realize the objectives of the MEB Programs, and which are checked by the Department of Education and Discipline and published after obtaining permission, must be complete and complete. In this case, the deficiencies identified within the scope of the study express the deficiencies in the program rather than the materials. Because textbooks are the implementation of programs. However, despite this, it is thought that the textbooks can include warm-up, activity and post-text studies that can use more original, creative and oral interactional skills. It is thought that the program in question needs to be updated so that this is not left to the initiative of the author.

Primary Education II. 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks corresponding to the grade level 5, 6, 7 and 8 have been the subject of various studies and the distribution rates of the activities according to the skills have been determined (Oryasin 2020; Günes, 2020; Coskun Cinar 2015; Cevik and Günes, 2017; Deniz, K. Karagol , E. and Tarakcı, R. 2019). The distribution of the activities according to the skill areas in the Turkish textbooks was determined by the researcher. The data related to this are given in Table 4.

Table 4. Proportional Distribution of Activities in Turkish Textbooks by Grades by Skills ¹

	Class 5	Class 6	Class 7	Class 8	Average
Listening	% 11.49	% 16.04	% 12.34	% 15.51	% 13.84
Speaking	% 15.27	%15.62	% 10.31	% 17.76	% 14.74
Reading	% 56.22	% 59.97	% 64.09	% 55.33	% 58.90
Writing	% 16.76	% 8.23	% 13.08	% 11.21	% 12.32
Others	% 0.27	% 0.14	% 0.18	% 0.19	% 0.19

When the table is examined, it is seen that the most dominant skill at every level in the textbooks, which is a reflection of the curriculum, is reading. So much so that the sum of listening and speaking skills is almost half of the reading skill. This table shows that there are serious differences, in other words, imbalances in terms of the place and distribution area allocated to the skills in Turkish lessons. Contrary to the intensity of daily use, very little time and activity is devoted to the development of oral interaction due to listening and speaking. Considering the proportional distribution, a similar quantitative decrease is observed in writing skills, but it is thought that the time and labor intensity in the production of writing activities compared to speaking is effective. As a matter of fact, necessary arrangements should be made in the light of relevant studies in this regard.

When the 5th, 6th, 7th and 8th grade textbooks, which were examined within the scope of the study with a more general point of view than the approach in Oryasin (2020)'s study, were examined by scanning all the activities open to interaction through oral interaction, pre-text and sub-text questions, findings consistent with the findings in the literature emerged. Despite the comprehensive and holistic approach, the findings are limited. These findings are shared below.

Oral Interactional Guidelines in the 5th Grade Turkish Textbook

Page 15: "Prepare an example of a telephone oral interaction with your friend to act out in class.

Don't forget to rehearse with your friend before class."

Page 46: "2. To Atatürk: "Armies, your first target is the Mediterranean. Forward!" What are the developments that speak for themselves? Decide by discussing it with your friends."

Page 68: "4. Show your friends the newspaper news you bring to class. Discuss the news."

Page 88: "4) How would you evaluate the author's father's help in helping other people after such a disaster? Discuss with your friends."

Page 117: "1. Find out how your name was given to you by meeting with your elders.

Page 209: "c) Is the same subject treated in the text and in the poem? Discuss with your friends."

¹ Data of Oryasin (2020) in his study were used.

There are 740 activities in the 5th Grade Turkish Textbook, which consists of 252 pages, and the number of directions suitable for oral interaction is only 6.

Oral Interactional Guidelines in the 6th Grade Textbook

Page 33: “5. Activity. Put the topic of “what can be done about sea pollution” on the class agenda. Talk about this topic by applying the guided speech strategy. For this, brainstorm in class with the help of your teacher. Express the opinions that emerged as a result of brainstorming. In your speeches, take care to use the Turkish words of words taken from foreign languages and not yet settled in our language.

Page 62: “7. Activity. “With what feelings and thoughts did the people who participated or supported the National Struggle enter this struggle?” Based on the question “What the Anatolian people did in the National Struggle”, make a speech using the creative speaking technique. Do not forget that in the creative speaking technique, each speaker should bring a different perspective to the subject based on what his/her previous friend has said. Make use of the research you have done about the Tekâfimilliyе Emirs in your explanation.

Page 63: Learn the meanings of the words position, reinforcement, flank, surface, fortification, defense, investigation, delegation, line-operation, sufficient, fortified, sure, attack. You can also get help from your elders for this. Save them in your dictionary.”

Page 65: “Animate this text you have heard by dividing it into groups. Adjust the tone of voice in animations to convey emotions and reflect the characteristics of the people you are portraying.”

Page 67: “Get information from your elders, especially your grandparents, about their childhood. Ask your elders what they did for fun in their childhood, whether they flew kites or not. Note down their answers.”

Page 68: “Ask your elders what toys they played with as children, how they obtained them, and note down their answers.”

Page 136: “Create groups to animate the text you are listening to. Animate the text in class. Try to adjust your tone of voice and use your body language effectively in the animation. After the role play, answer the following questions as a group.”

Page 261: “Circle the words and phrases in the text you are reading that you do not know the meaning of. Guess the meanings of these with your friends.”

Page 264: Give a talk on “production and the future” using the creative speaking technique. According to this technique, do not forget that each student should bring a different perspective to the subject by talking about what his/her previous friend has said about the subject.”

There are 717 activities in the 6th Grade Turkish Textbook, which consists of 284 pages, and the number of directions suitable for oral interaction is only 9.

Oral Interactional Guidelines in the 7th Grade Textbook

Page 31: "b. Discuss with your friends what these sound similarities add to the poem."

Page 86: "Do you think it is easier to build or to destroy? Why is that? Discuss with your friends."

Page 95: "Have you ever encountered the following signs in your daily life? Discuss the meanings of these signs with your friends and write them under the signs."

Page 117: "1. Show your brochure introducing the historical and natural beauties of Turkey on the classroom board and have your friends examine it. Talk to your friends about the information you get from the brochures."

Page 139: "b. Which of the above information interested you the most? Based on this information, talk to your friends about the benefits of recycling."

Page 141: "2. Discuss with your friends what can be done for stray animals."

Page 153: "1. Talk to your friends about what needs to be done to protect the environment."

Page 200: "2. Do you think luck is important in being successful? Discuss."

Page 206: "1. What do you understand by the phrase "either appear as you are or be as you appear"? Discuss with your friends."

Page 223: "1. What is communication? Why is communication important in human life? Discuss."

Page 237: "Below discuss with your friends whether the following image and maxim relate to the main idea of the text."

There are 543 activities in the 7th Grade Turkish Textbook, which consists of 275 pages, and the number of directions suitable for oral interaction is only 11.

Oral Interactional Guidelines in the 8th Grade Textbook

Page 63: "Compose questions about the text of 'Kınalı Ali's Mektubu'. Direct the questions you have created to your friends."

Page 86: "Divide into groups to discuss the topic you have researched in the lesson preparation section. Choose one of the judgments below. Identify the jury members. Identify a group spokesperson. Try to defend your group's ideas against the other group according to the following criteria.

Page 240: "Based on the following paragraph, discuss with your friends what should be done to protect endangered animals and the reasons for their extinction."

Page 279: "Divide into groups to discuss the topic you have researched in the lesson preparation section. Choose one of the judgments below. Identify the jury members. Identify a group spokesperson. Try to defend your group's ideas against the other group according to the following criteria.

There are 535 activities in the 8th Grade Turkish Textbook, which consists of 296 pages, and the number of directions suitable for oral interaction is only 4.

CONCLUSION and DISCUSSION

The importance of language for the existence and development of the individual and society is a phenomenon that has always been valid and has been accepted since its existence. In the acquisition process, the communication ability, which starts with listening and continues with speaking, is acquired with a natural ability as a result of interaction with the environment. Learning activities are organized by incorporating reading and writing skills into the oral language acquired through acquisition. Reading skills still have an intense place in teaching, which emerges as a natural consequence of the need for reading and writing. However, the most frequently used listening and speaking skills of daily language have had a special importance not only today but also in history. Speech, which emerged at the natural intersection of these two skills, has had an important place in history as well as today. The skill of speaking, which is called rhetoric in Western civilizations and rhetoric in the East, has been used in a power that can determine societies and the fate of societies. Individuals who develop listening skills for speaking and interaction, the importance of which is better understood with each passing day, will be able to understand and agree accurately and quickly. Thus, individual and social success, peace and intercultural interaction will increase.

When the textbooks subject to the research are examined, it is understood that there is not a balanced distribution in terms of both skills and classes in activities and directions that will increase oral interactional skills.

The number of referrals that prompted the use of direct oral interaction skills among hundreds of pages of books and activities were determined at only 30 different points in the four-year second stage. This situation clearly shows that in the classrooms where Turkish is taught as a mother tongue, the issue of providing equipment for important concepts such as communication, interaction, information exchange, debate and consultation is lacking. Nearly all activities can be structured by the teachers in a way that will enable oral interactional skills to operate, and this deficiency can be tried to be eliminated in the process, but as in all its

dimensions, such a large area of initiative cannot be left in the development of oral interaction. Moreover, it is a reality reflected in the literature that teachers show inclinations contrary to what is mentioned due to factors such as habits, time/curriculum pressure, content density, and crowded classrooms.

Based on the activity approach, various activities have been given to students in Turkish teaching books for about twelve years and Turkish teaching with activities has been practiced. However, when these are examined in general, it is seen that the activities given in Turkish textbooks are not at the desired level and quality. It is understood that some of them have the nature of exercise, which is the basic learning tool of the old behaviorist approach, and there are studies that direct students to do it again and again (Cevik and Günes, 2017, p. 274).

Another issue that needs to be discussed in the light of the findings obtained within the scope of the study is that there is no proportional distribution between the activity rates of speaking skills, which vary according to ages/classes, and the activities that include oral interaction. It is considered that this situation arises as a result of a holistic approach to speaking skill without making a distinction and balance between oral transmission and speaking skills, and this supports the argument of the study. It is thought that a similar approach should be considered for the written production processes in the digitalized world, and in this context, it would be beneficial to consider the writing skill in two dimensions as written interaction/mutual writing and written expression.

One of the findings obtained in the light of the findings is the individual differences of the book authors and visualizers, etc. factors are directly reflected in the materials. Serious differences were observed between the books that were the subject of the study by different authors and publishers, both in the instructions and directions and in the illustrations. While the oral interaction activities in the 5th, 6th and 7th grade textbooks are progressing at a relatively increasing rate, the significant decrease in the 8th grade textbooks can only be explained in this way. Because all of the books in question have been prepared with the same program and limited learning orientation. This situation suggests that it would be beneficial to review the processes related to the examination and acceptance of textbooks and the teams. This section may include the discussion of your findings, and conclusions with comparison to the literature, implications, and recommendations.

Textbooks are important materials, but considering today's possibilities, the lessons need to be moved beyond the books, thanks to both technology and ease of transportation. The first step to be taken for this is to provide the training and development of teachers who are experts and practitioners of the curriculum and textbooks. For this, teachers who will raise the next generation should be trained with the necessary configurations with this understanding in both education faculties and in-service training. For this, it is thought that it would be beneficial to apply common sense by taking into consideration the suggestions and results of academic studies.

RECOMMENDATIONS

In intensive and long-term processes such as education, it is important that the actions and productions are planned and regular in order to achieve the goals and to avoid deviations in the process. For this, applications should be evaluated as well as the programs produced and the development cycle should be ensured. For this reason, the PUKO (Plan: Plan - Uygula: Do - Kontrol et: Check – Önlem Al: Take an Action) cycle can be presented for teaching processes not only on a macro scale, but also on a micro scale, which can be used for every lesson. For this purpose, a loop like the one below can be used when creating programs, materials and lessons. In fact, what is important here is to ensure that similar applications are concretized and work systematically. As a matter of fact, science is the proof of what exists and its systematization and useful control.

Figure 3. Oral Interaction Cycle

The stages of this cycle can be explained in general terms as follows.

Think: Prepare mentally and organize on the fly

Speak: Expressing the mind

Listen: Follow the application and the interlocutor

Think: Controlling and reorganizing

Progress: Evaluate the process and provide improvement

Apply: Making new applications to reflect progress

As a result of the findings obtained, the suggestions that are thought to contribute to the process are summarized below:

- Acquisitions related to oral interaction, which is the communicative dimension of speaking, should be included in the Turkish Lesson Curriculum.
- The Turkish lesson should be considered not only as a knowledge lesson but also as a skill lesson, and affective acquisitions should be included in the program, especially on the basis of developing social skills.
- The literacy focus of both lessons and exams should be updated in a way to include other skills, based on skill-oriented structuring not only for lessons but also for assessment-evaluation processes.
- Activities should be saved from preparation for low-level cognitive steps such as understanding and comprehension and should be reached to metacognitive steps that allow the application and internalization of what has been learned.

ETHICAL TEXT

In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the author (s) for any violations that may arise regarding the article. In the study titled "A Skill Waiting to be Developed in Teaching Turkish as a Mother Tongue: Oral Interaction", no personal data was collected and shared, and ethical committee approval is not required, since a research model was not created to require separate ethics committee approval for clinical and experimental studies on humans and animals that require ethical committee approval.

Author(s) Contribution Rate: The author's contribution rate is 100%.

REFERENCES

- Aksan, D. (1998). *Linguistics with All Aspects of Language Outlines*. TDK Publications.
- Britannica (2022). "Language" <https://www.britannica.com/topic/language>
- Burley-Allen, M. (1995). *Listening the forgotten skill*. 2nd ed. John Wiley and Sons Date.
- Büyükkiz, K. & Hasırcı, S. (2013). The importance of speaking skill in mother tongue education. *Literacy Education Studies*, 1 (1), 57-63. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oyea/issue/20479/218126>
- Coskun Cınar, E. (2015). *An evaluation of speaking skills activities in primary school Turkish textbooks* (Unpublished master's thesis), Gazi University.
- Cevik, A. and Günes, F. (2017). Examining the activities in Turkish textbooks. *Journal of Mother Tongue Education*, 5(2), 272-286.
- Deniz, K. Karagöl, E. and Tarakcı, R. (2019). Secondary school Turkish textbooks in terms of speaking achievements. *Turkish Studies*, 14 (4), 1257-1269.

- Ergenc, I. (2022). The realization of language in the brain and the act of speaking. Access: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/30136/mod_resource/content/1/DBB302%20-%20Dil%20ve%20Beyin%20-%203.%20Week%20Dil%20System.pdf 10.08.2022
- Ergin, M. (1972). *Turkish Grammar*. Bogazici Publications.
- Günes, F. (2014). Oral Interaction Teaching Approaches and Models. *Bartın University Journal of the Faculty of Education*, 3 (1), pp.1-27.
- Günes, F. (2020). The Problem of "Impready Speech" in Turkish Teaching. *Boundless Journal of Education and Research*, 5(2), 109-124. DOI: 10.29250/sead.742337.
- Gürata Kocaman, E. (2017). The effect of teaching oral interactional strategies on the development of students' speaking skills. *Hacettepe University Journal of Turkish Studies as a Foreign Language*, (3), 77-95.
- Güzel, A. and Karadag, Ö. (2013). A critical look at the "Turkish Lesson Curriculum (6, 7, 8th Grades)" in terms of speaking skills. *Journal of Mother Tongue Education*, 1(1), 45-52.
- Kavcar, C. Oğuzkan, F. and Sever, S. (2005). *Teaching Turkish - for Turkish and classroom teachers*. Engin Publishing House.
- Korkmaz, Z. (2003). *Turkey Turkish Grammar, Morphology*. TDK.
- Krashen, S. and Terell, T. (1998). *The Natural Approach: Language Acquisition in the Classroom*, Prentice Hall Europe Press.
- Kurudayioglu, M. (2003). Speech Education and Activities to Develop Speech Skills. *Turkology Studies*, 287-309.
- MEB. (2019). *Turkish Lesson Curriculum (Primary and Secondary School Grades 1- 8)*, MEB.
- Oryasin, U. (2002). *Examining the activities in Turkish textbooks with a holistic approach*. (Unpublished doctoral dissertation), Ankara University, Institute of Educational Sciences.
- Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Newbury House Publishers.
- Oxford, R.L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Heinle & Heinle
- Ozbay, M. (2005). Sound concepts and speech training. *National Education*, p. 168, 116-125.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. Pegem Academy.
- Rankin, P.T. (1930). Listening ability. Its importance, measurement, and development. *Chicago Schools Journal*. 12, 177-179.
- Sallabas, M. E. (2011). *The Effect of Active Learning Method on Speaking Skills of Secondary School Students*. (Unpublished PhD Thesis.) Gazi University.
- TDK (2022). Current Turkish Dictionary. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yalcin, A. (2002). *Turkish teaching methods - new approaches*. Akcag Publications.
- Yıldırım, A. & Simsek, H. (2005). *Qualitative research methods in the social sciences*. Seckin Publishing.

ANA DİLİ OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE GELİŞTİRİLMİYİ BEKLEYEN BİR BECERİ: KARŞILIKLI KONUŞMA

Öz

Ana dili konuşurlarının aile, okul, diğer sosyal yaşam alanları ve sosyal medya gibi dijital ortamlar çeşitli uyaranlara maruz kalarak dil, bellek, beceri işlevlerini geliştirdiği çevreler olmakla birlikte bunlardan sadece okul bilinçli ve özel yapılandırılmış yapıya sahip olanıdır ki bu yüzden okul sadece bir eğitim değil aynı zamanda öğretim ortamıdır. Bu öğretim ortamlarının ve bileşenlerinin özellikle de Türkçe derslerinin ana dili konuşurlarının dört temel dil becerisini geliştirmeye ve etkin kullanımına uygun biçimde tasarlanması gerekir. Ancak derslerde konuşmaya ayrılan yer ve süre sınırlı kalmaktadır. Karşılıklı konuşma ise ana dili olarak öğretimde sözlü anlatıma kıyasla çok az işlenen bir alt boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında bu problem durumu program ve ders kitapları incelenerek ele alınmıştır. Programda konuşma becerisi için verilen kazanımlar ile kitaplardaki etkinlik ve yönergeler üzerinden karşılıklı konuşma becerisini geliştirmek ve işletmek için verilen yönergeler, etkinlikler mukayeseli biçimde incelenmiştir. Erişilen sonuçlar tablo ve grafiklerle sayısallaştırılarak ve görselleştirilerek sunulmuştur. Araştırma sonucunda Türkçe dersinde becerilerin dengeli bir dağılımının olmadığı, okuma ve yazma odaklı oluşturulan ders kitaplarının programdan yansıma ile konuşmaya sınırlı yer verdiği tespit edilmiş olup konuşma için oluşturulan etkinlik ve yönergelerde karşılıklı konuşmanın çok az bir yer tuttuğu görülmüştür. Bireysel ve sosyal iletişime doğrudan etki eden bu durumun iyileştirilmesi için yapılabilecekler sonuç kısmında paylaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ana dili, Türkçe, beceri, konuşma, karşılıklı konuşma.

GİRİŞ

Aksan (1998, s. 55) dili “Düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge.” olarak tanımlarken; Ergin (1972, s. 1) “İnsanlar arasında antlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine has kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessese.” şeklinde ifade etmiştir.

Henry Sweet’e göre: “Dil, fikirlerin, konuşma seslerinin kelimelerle birleştirilmesi yoluyla ifade edilmesidir. Kelimeler cümlelerde birleştirilir, bu kombinasyon fikirlerin düşüncelere dönüşmesine cevap verir.” Amerikalı dilbilimciler Bernard Bloch ve George L. Trager: “Dil, bir sosyal grubun işbirliği yaptığı, keyfi ses sembollerinden oluşan bir sistemdir.” derken Edward Sapir bu anlaşma sistemini: "Dil, gönüllü olarak üretilen bir semboller sistemi aracılığıyla fikirleri, duyguları ve arzuları iletmenin tamamen insani ve içgüdüsel olmayan bir yöntemi" olarak açıklar (Akt. Britannica, 2022).

Korkmaz (2003, s. 67) ise dili, “İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre şekillenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistem.” olarak ifade eder. Dil, iki varlık arasındaki anlaşma sistemi olarak çok genel ve kapsayıcı biçimde açıklanabilir. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan en temel iletişim aracı olan dilin en yoğun kullanılan iki becerisi ise dinleme ve konuşmadır. Karşılıklı konuşma sürecindeki döngünün dil açısından iki ana boyutunu oluşturan dinleme ve konuşmanın gelişmişliği iletişim süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Bu kadar yoğun kullanılan ve önemli bir yeri olan dinleme ve konuşmanın öğretiminin yapıldığı yerler ise sınıflardır. Edinim sürecinde kazanılan bu beceriler okullarda okuma ve yazmanın yanı sıra geliştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu çaba ve çalışma okuma ve yazmaya kıyasla daha sınırlı bir yere sahiptir. Öğretimin gerçekleştiği ortam ve çevrelerdeki bu sınırlılık bireylerin gelişimini doğrudan etkilemektedir.

Doğuştan getirilen yetilerin kullanılabilmesi ve beyin işlevlerinin gelişebilmesi için ya da bir başka deyişle, var olan biyolojik düzeneklerin dil, bellek, beceri işlevleri gibi insana özgü işlevleri gerçekleştirebilmesi, ancak, çevre etmeniyle olanaklıdır. Beyin-çevre ilişkisinde beyin belirleyici, çevre ise biçimlendirici ve üreticidir (Ergenç, 2022. s. 7).

Konuşma becerisinin ilk biçimlendiği yer; aile ve içinde bulunulan çevredir. Çocuğun ailesi ve çevresi, konuşmasını olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Konuşma becerisindeki olumlu gelişmeleri daha da ilerletmek ya da olumsuzlukları olumluya çevirmek, anadili öğretimin sorumluluğudur (Büyükkiz ve Hasırcı, 2013, s. 59).

Ana dili konuşurlarının aile, okul, diğer sosyal yaşam alanları ve sosyal medya gibi dijital ortamlar çeşitli uyaranlara maruz kalarak dil, bellek, beceri işlevlerini geliştirdiği çevreler olmakla birlikte bunlardan sadece okul

bilinçli ve özel yapılandırılmış forma sahip olanıdır ki bu yüzden okul sadece bir eğitim değil aynı zamanda öğretim ortamıdır. Bu öğretim ortamlarının ve bileşenlerinin ana dili konuşurlarının dört temel dil becerisini geliştirmeye ve etkin kullanımına uygun biçimde tasarlanması, üretilmesi ve kullanılması gerekir. Bunun için dilin edinim, öğrenim ve işletim süreçlerinin yakından incelenmesi ve gerekli yansımaların yapılması önem arz eder.

Dil becerilerinin geliştirildiği dersler Türkçe dersleridir. 1. sınıftan 8. sınıfa kadar bütüncül bir şekilde ele alınarak yapılandırılan bu dersler, program ve ders kitapları üstünden bakılarak -uygulamadaki tecrübeler göz önünde tutulduğunda- okuma ve yazma temelli ilerlediğini söylemek mümkün görünmektedir. Kitaplar incelendiğinde okumanın nerdeyse diğer becerilerin toplamı kadar bir paya sahipken -üretimsel zorluğuna rağmen- yoğun biçimde işe koşulan ikinci becerinin yazma ve yanı sıra sözlü anlatım olduğu tespit edilebilmektedir. Bu tespitler alanyazına da yansımış olmakla birlikte karşılıklı konuşma becerisinin geliştirilmesi noktasında ana dili olarak Türkçenin öğretimi için yeterli akademik çalışma olmadığı ortadadır. Yabancı dil öğretimi üzerinde yoğun çalışılan bu alan, ana dili olarak Türkçe öğretiminde edinimle ve sınırlı bir öğretimle yetinmek durumundadır. Oysaki bireylerin dolayısıyla kitlelerin ve toplumların iletişim ve etkileşim süreçlerinde en yoğun kullanılan, ilk işe koşulan ve en büyük etkiye sahip beceri dinlemenin yanı sıra konuşma bir diğer ifadeyle karşılıklı konuşmadır. Buradan hareketle çalışma kapsamında bu denli önem sahip karşılıklı konuşma becerisinin Türkçe MEB 2019 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) ve 5, 6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki yeri ele alınmıştır.

Dilin Günlük ve Akademik Hayattaki Yeri ve Önemi

Kişinin davranışlarındaki gelişmeyle doğru orantılı gelişim gösteren konuşma becerisinden günlük yaşamımızda ne kadar yararlandığımıza yönelik araştırmalar incelendiğinde iki isim ön plana çıkmaktadır: Rankin ve Burley-Allen. Rankin (1930, s. 179), uzun zaman önce yaptığı tespitinde, günlük yaşamda dinlemeye % 42, konuşmaya % 32, okumaya % 15, yazmaya %11'lik bir oran ayrıldığını ifade etmiştir. Burley-Allen (1995, s. 2) ise Rankin'e kıyasla daha güncel olan çalışmasında iletişim sürecinde dinlemenin % 40, konuşmanın % 35, okumanın % 16, yazmanın % 9'luk payı olduğunu belirtmiştir. Her iki tespitte de günlük yaşamda en yoğun kullanılan iki becerinin %70-75 oranla dinleme ve konuşma olduğu görülmektedir. Karşılıklı konuşma sürecine dâhil olan bu iki becerinin özel olarak geliştirilmesinin bireyin hayatında ne denli bir etkiye sahip olabileceği buradan anlaşılabilir.

Okullarda ana dili eğitimi, ilk okuma ve yazma öğretimiyle başlar. Okuma ve yazmayı, psiko-motor bir davranıştan beceriye dönüştüren çocuk ilerleyen zamanlarda dilin diğer becerileriyle de karşılaşır (Sallabaş, 2011, s. 3). Sallabaş'ın da belirttiği gibi okullarda ana dilinin öğretimi ilk okuma ve yazma ile başlamakta ancak süreç dinleme ve konuşmadan bağımsız olmadığı için diğer becerilerle de karşılaşmaktadır. Fakat bu karşılaşma tesadüfi veya mecburi bir durum gibi algılanabilecek kadar sınırlı görünmektedir. Dinleme ve konuşmanın öğretim olmaksızın, ediniliyor olabilmesinden veya değerinin anlaşılmasından olsa gerek hem kazanım hem

de bunun doğal bir sonucu olarak ders kitaplarında dinleme ve konuşma etkinlikleri okuma ve yazma becerilerine kıyasla daha az işletilmektedir.

MEB (2019, s. 8), 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programında Türkçe derslerinin amacını şu maddelerle ifade etmiştir:

- dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilme,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlama,
- okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşma; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlama,
- okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlama,
- duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlama,
- bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirme,
- basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirme,
- okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerini ve sorgulamalarını sağlama,
- millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirme,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerini ve benimsemelerini sağlamak.

Programdaki bu ifadeler dikkatle incelendiğinde dinleme/izleme ve konuşma becerisinin, konuşmalarda kurallara riayet etmenin ve tezini, duygu veya düşüncesini sözlü ifade etmenin önemi vurgulanmış olmasına rağmen karşılıklı konuşmaya yönelik etkileşim süreçleri veya bunların önemi net bir biçimde vurgulanmamıştır. Bu durum kazanımlara dolayısıyla ders kitapları üzerinden eğitim-öğretime doğrudan yansımaktadır. Dil bir bütündür ve becerilerin birbiriyle ilişki ağı korunup gözetilerek bütüncül şekilde geliştirilmesi gerekir. Dolayısıyla Türkçenin ana dili olarak öğretim sürecinde bütün becerilerin gelişimi için yeterli imkân ve ortamın sunulması gerekir.

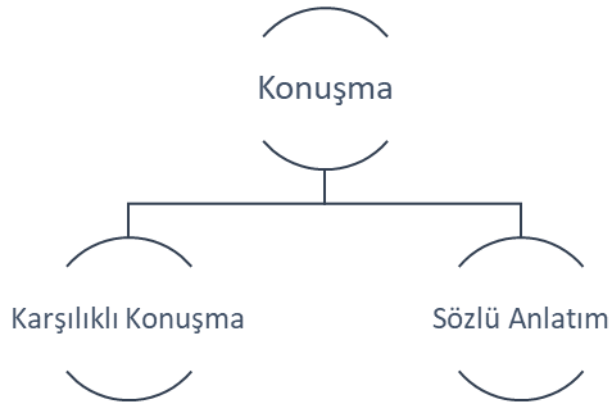
Konuşma Becerisinin Edinimi, Öğrenimi ve Boyutları

Krashen ve Terrel (1998, s. 7) dilsel becerinin gelişiminde iki farklı sürecin olduğunu savunur. Bunlardan birincisi duyular üzerine merkezlenen kapalı, bilinçsiz ve içgüdüsel süreç olarak açıkladığı edinim ikincisi ise biçim veya dil bilgisi üzerine kurulan bilinçli açık süreç olan öğrenmedir.

Ana dil konuşurları edinim yoluyla kazandıkları dil becerilerini okulda, öğrenme süreçlerinde tanımayla, tanımlamaya ve bildiklerini yeniden anlamlandırmaya başlar. Somutlamak gerekirse tanıdığı sesleri yazılı

sembollerle ifade etmeye sonra bu sembolleştirilmiş ifadeleri sistematik biçimde kullanmaya çalışır. Her birey için okulda ilk öğrenme sayılabilecek bu sürecin etkisi, verimliliği ve pedagojik yönetimi bireylerin dile ve eğitim-öğretime yönelik algısını da doğrudan etkileyebilecek öneme sahip kritik bir süreçtir. Bu süreç tüm disiplinlerin konusu olmakla birlikte başlangıçta sınıf öğretmeni sonrasında ise Türkçe öğretmeni için ayrı bir öneme sahiptir. Ancak bu öneme rağmen Türkçe dersinde dahi dört beceri sürece eşit olarak dâhil edilmemektedir.

Doğuştan bir engeli bulunmayan birey fiziksel ve zihinsel gelişim şartı yerine geldiğinde iletişim kurabilecek şekilde dünyaya gelir. Dinleme ve konuşma olarak tanımlanan bu iletişim araçlarını kullanma yetisi başta edinimle kazanılır. Ardından öğrenim süreci başlar ki bu sürecin birincil hedefi okuma ve yazmayı öğretmektir. Bu öncelik durumu etkiliyor olsa gerek ana dili öğretiminde dinleme ve konuşma becerisi diğer becerilere kıyasla ihmal edilmektedir. Oysaki kişinin dili doğru ve düzgün kullanımındaki başarısı ailesi, çevresi ve aldığı eğitimle doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla bu ihmal birey üzerinden topluma ve toplumsal yaşamın olduğu her alana olumsuz etkilerini taşıyabilir. Bunun için ana dilinde her beceri ayrı ayrı büyük bir öneme sahiptir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta konuşma becerisinin iki boyutu olduğudur. Mevcut durumda gerek programlar gerek ders kitapları ve hepsinin yönlendiricisi temel dinamik olan akademik çalışmalarda dahi konuşmanın ağırlıklı olarak sözlü anlatım üzerinden tanımlanıp çalışıldığı aşağıdaki alıntıdaki vurgular incelendiğinde görülmektedir.

Şekil 1. Konuşma Becerisi ve Boyutları

Konuşma becerisi, kişinin kendisini doğrudan ifade ettiği; duygu ve dileklerini başka kimselere doğrudan anlattığı; kendi başına kullanabileceği değil, başkalarıyla paylaşabileceği bir beceridir (Yalçın, 2002, s. 97). Eğitim kurumlarındaki konuşma derslerinin genel amacı ise öğrencilere duygu, düşünce, gözlem, hayal ve isteklerini dil kurallarına uygun ve etkili biçimde anlatma becerisi kazandırmaktır (Özbay, 2005, s. 121). Kavcar, Oğuzkan ve Sever (2005, s. 58)'e göre konuşma becerisinin yeterli düzeyde olmasının, öğrencilerin genellikle her derste başarılı olmasıyla ve kişiliğinin gelişimiyle yakın bir ilgisi vardır. İnsan hayatında bu derece önemli bir yere sahip olan konuşma becerisi, okullarda bir program çerçevesinde bireylere kazandırılmaya çalışılır (akt. Büyükkiz ve Hasırcı, 2013, s. 58).

Diğer disiplinlerde olduğu gibi Türkçe derslerinde de dil becerileri eşit bir şekilde eğitim-öğretim sürecine dâhil edilmemektedir. Bu süreçte en çok ihmal edilen hatta yok sayılan alt boyut ise karşılıklı konuşmadır. Türkçe öğretiminde “tartışma” ve pedagojideki “canlandırma” gibi konu tekniklerin yönlendirmesi olmasa ders kitaplarında karşılıklı konuşmaya yönelik etkinlik nerdeyse olmayacak gibidir. Bu da dil becerilerinde yeterince gelişmenin ve sorgulayarak öğrenmenin önüne geçebilmektedir. Öğretimin yoğun biçimde öğretmen aktarımına dayalı olan anlatım yöntemi öğrencinin katılım sağlayacağı etkinlik oranını azalttığı gibi etkinliklere katılımını da düşürmektedir. Anlama (okuma-dinleme) ve anlatma (konuşma-yazma) becerilerini geliştirici etkinliklere eşit ve dengeli biçimde yer verilmesi gereken derslerde bilgi vermeye ve ezber yaptırmaya dönük öğretim anlayışı yerine uygulamaya ve beceri kazandırmaya dönük, etkili ve işlevsel bir öğretim anlayışı benimsenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Elbette Türkçenin işletilmesini sağlayan kuramsal bilgiler verilmeli ancak daha önemlisi öğrencilerin bu bilgileri içselleştirerek ve yaşamla ilişkilendirerek öğrenmeleri, beceri kazanmaları sağlanmalıdır. Bunun başlangıç noktası da programlar ve öğretmen eğitimleridir.

Konuşma, bireyin öğrenme, kendini geliştirme ve dünyayı tanıma aracıdır. Konuşma ile zihindeki duygu ve düşünceler aktarılmakta, kişiler arası iletişim ve etkileşim gerçekleşmekte, yeni bilgi ve beceriler öğrenilmektedir. Eğitim sürecinde “Konuşursam öğrenirim” anlayışı öğrenme ve öğretimin temelini oluşturmaktadır. Konuşma etkinlikleriyle öğrencilerin konuları anlama ve öğrenme durumu belirlenmekte, yanlış ve hatalar düzeltilmektedir. Ayrıca bilgi ve beceri düzeyi ölçülmekte, zihinsel işlem ve süreçler açığa kavuşturulmaktadır. Böylece konuşma yoluyla öğrencilerin dil, zihin, sosyal ve duygusal becerileri geliştirilmekte ve geleceğine yön verilmektedir. Bu nedenle erken yaşlardan itibaren etkili, doğru, güzel ve bilinçli konuşma becerilerini geliştirme üzerinde durulmaktadır (Güneş, 2020. s. 110).

Türkçe öğretim programlarında her zaman okuma ve yazma becerileri daha yoğunken konuşma ve dinleme becerileri geri planda kalmaktadır. Son programa bakıldığında konuşma becerisinin en zayıf kalan adeta ihmal edilen bir alan olduğu görülmektedir. Oysaki konuşma becerisi edinimde ve günlük iletişimde dinlemeden sonra en çok kullanılan beceridir. Karşılıklı konuşma olarak süreç dinleme yönüyle birlikte ele alındığında edinimin tamamı ve günlük iletişimin %74’ü bu becerilerle, dinleme ve konuşma ile gerçekleştirilmektedir. Bu kadar büyük bir öneme sahip olunmasına rağmen dil öğretim süreçlerinde genelde konuşma özelde karşılıklı konuşma becerisinin geliştirilmesi ihmal edilmektedir.

Konuşma Becerisi ve Önemi

Güncel Türkçe Sözlük (TDK, 2022)’te konuşmaya ait bazı tanımlar şunlardır:

1. Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini anlatmak.
2. Belli bir konudan söz etmek.
3. Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek.
4. Söylev vermek, konuşma yapmak.

5.Konuşma dili olarak kullanmak.

6.Düşüncelerini herhangi bir araç kullanarak anlatmak.

Tanımdan da anlaşıldığı üzere konuşma çok yönlü bir eylem ve süreçtir. Anlatma, karşılıklı söz söyleme, iletişim kurma, düşünceleri ifade etme konuşmayı tanımlamak için kullanılan önemli kavramlardır. Konuşmanın önemini özellikle karşılıklı konuşma bağlamında ele aldığımızda daha iyi anlayabiliriz. Çünkü birey günlük hayatında, yaşam alanlarında sürekli olarak iletişim halindedir ve bunun çoğunu karşılıklı konuşma ile dolayısıyla dinleme ve konuşma becerisi sayesinde gerçekleştirir. Bu iletişimin sağlıklı ve başarılı olabilmesi ise bireyin söz konusu becerilerini geliştirme oranı ile doğru orantılı olduğu düşünülmektedir.

İnsanın başarısını, iş, eğitim ve özel hayatında büyük ölçüde etkileyen, yönlendiren faaliyet, bireyler ve birey-toplum arasında cereyan eden sözlü iletişim olarak adlandırabileceğimiz konuşmadır. İletişim ne kadar etkili, düzenli ve açık olursa aynı oranda başarı sağlanır. Başarılı iletişimin anahtarı ise güzel konuşma, anlaşılır olma ve sesi etkili kullanmadır (Kurudayıoğlu, 2003, s.288).

Bireyin başarısını doğrudan etkileyebilen konuşma fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutları olan ve bu boyutlarda gelişmişlik, olgunluk gerektiren karmaşık bir süreçtir, beceridir. Edinim sayesinde kazanılan ve öğrenim süreçleri ile geliştirilen konuşma becerisinin geliştirilmesi gereken ana ders ise Türkçe dersidir. Türkçe öğretiminde amaç bireyin anlama (okuma ve dinleme) ve anlatma (yazma ve konuşma) becerilerini geliştirmektir. Anlatma becerilerinden biri olan konuşma bireyin duygu ve düşüncelerini sözle anlatmasıdır. Konuşma, bireyin toplumsal hayat içerisinde iletişim kurmasını sağlayan en etkili araçtır (Büyükikiz ve Hasırcı, 2013, s. 58).

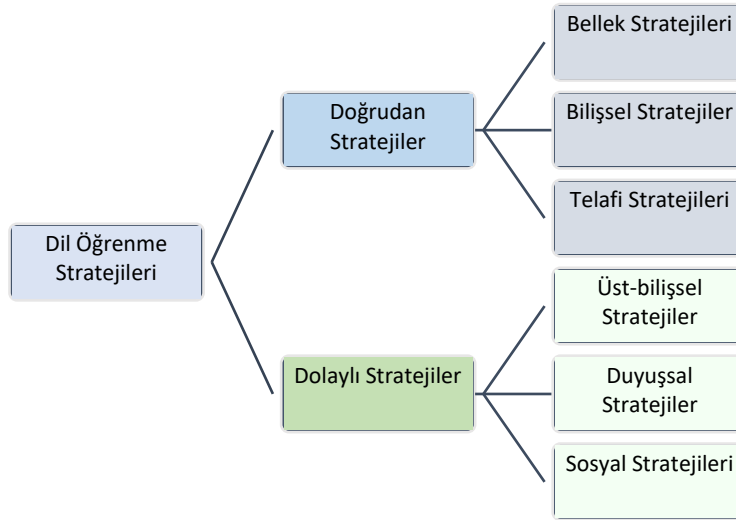
Türkçe eğitimi, iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlar. İletişim Becerilerinin geliştirilmesi; dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisine yönelik yapılacak çalışmalara bağlıdır. Bu dil becerilerinin başında hem ilk öğrenilen anlatma becerisi hem de geri bildirim verme aracı olması bakımlarından konuşma önemli bir yere sahiptir (Deniz, K., Karagöl, E. ve Tarakçı, R. 2019, s. 1257).

Konuşma zihinde başlayan, duygu ve düşünlerin sözlere aktarılmasıyla yürütülen, zihinsel ve fiziksel bir süreçtir. Bu süreçte önce beyin ardından konuşma organları ve sesler yer almakta, karmaşık bir dizi işlem yapılmaktadır. Konuşma sırasında önce zihinde bir hazırlık yapılmakta, hangi bilgilerin aktarılacağı belirlenmektedir. Ardından aktarılacak bilgi, duygu ve düşünceler uygun kelimeler seçilerek seslendirilmektedir. Ancak konuşma sadece seslendirme ile sınırlı değildir. Seslendirme öncesi zihinde çeşitli işlemler yapılmaktadır. Bazen içten konuşma veya sessiz konuşma da yapılmakta, insanlar düşüncelerini sözlere dökmeden içinden kendi kendine konuşmaktadır (Güneş, 2014, s. 3).

Güneş'in vurguladığı zihinsel süreçler göz önünde tutularak bilişsel yükü fazla olan bu becerinin eğitim öğretim süreçlerinde işlenmesine, geliştirilmesine daha fazla önem gösterilmesi gerekmektedir.

Bireysel olduğu kadar toplumsal yönü de olan karşılıklı konuşma becerisi, dil öğrenme stratejilerinin yoğun kullanılabilceği ve öğrenciye kazandırılması için uygun zeminin oluşturabileceği bir uygulama alanıdır. Bu alanda öğrenci edinimin, öğrenme transferlerinin ve zihnin, belleğin işleyişinin doğal bir sonucu olarak bazı stratejileri kullanabilmektedir. Ancak sınıflarda bu stratejiler bilinçli ve uygulamalı bir biçimde kazandırılmalıdır.

Çeşitli yöntemler kullanılarak başarılı dil öğrencilerinin kullandıkları stratejiler incelenmiş ve bu araştırmalar, sınıflandırma ihtiyacını doğurmuştur. Öğrenme stratejilerini tanımlamak ve sınıflandırmak için araştırmacılar farklı taksonomiler öne sürmüşlerdir. Çeşitli araştırmalardan yararlanarak dil öğrenme stratejilerini toplayan Oxford (1990), dil öğrenme stratejilerini altı alt grupta sınıflamaktadır. (Gürata Kocaman, 2017, 80).

Şekil 2. Oxford Taksonomisi (1990, s. 16).

Bellek stratejileri yeni bilginin hatırlanmasında ve geri getirilmesinde (çağırışım yapma, bir şeyleri sıralayarak düzenleme, imge ve sesleri kullanma, vb.), bilişsel stratejiler dilin anlaşılması ve üretiminde (tekrar etme, çözümlenme, uslamlama, çeviri yapma, vb.), telafi stratejileri ise bilgi eksikliğine rağmen dili kullanmaya devam etmede (iletiyi uyarlama, dolaştırma, eş anlamlı sözcük kullanma, vb.), üst-bilişsel stratejiler öğrenme sürecini düzenlemede (dikkat etme, öğrenmeye odaklanma, öğrenmeyi planlama, öz denetleme, öz değerlendirme, vb.), duyuşsal stratejiler duyguları düzenlemede (kaygıyı azaltma, kendini ödüllendirme, vb.), sosyal stratejiler ise başkaları ile birlikte öğrenmede (soru sorma, açıklama veya düzeltme isteme, kültürel anlayış geliştirme, vb.) kullanılır (Gürata Kocaman, 2017, 80).

Bu stratejiler yabancı dil öğrenim ve öğretim süreçlerinin incelenmesi ile ortaya konmuş olmakla birlikte nihai hedefin ana dili konuşuru seviyesine erişilmesi olan yabancı dil öğrenim/öğretim süreçlerinden transferle kullanılabileceği düşünülmektedir. Türkçe dersinde bu stratejiler sürece özel planlama ve etkinliklerle dâhil edilerek ana dili konuşuru olan öğrencilerin genelde konuşma özelde ise karşılıklı konuşma becerilerini geliştirmeleri sağlanabilir. Stratejiler bütün becerilere yani dile yönelik olduğu için yapılandırılacak programlarda dilin tamamına yönelik böyle bir iyileştirme çalışması öğrencilerin dolayısıyla toplumun anlama ve anlatma becerilerinin niteliğini artıracaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ana dili olarak Türkçe öğretimi süreçlerinde karşılıklı konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik mevcut durumun analizine yönelik bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2005, s. 187)'in araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı dokümanların analizi olarak açıklandığı yöntem kapsamında ulusal ve uluslararası alanyazın ışığında MEB 2019 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) konuşma kazanımları taranmış mukayese edilmesi açısından Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı ve hâlihazırda kullanılan bazı 5,6,7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları karşılıklı konuşma becerisi bakımından incelenmiştir.

Örneklem / Araştırma grubu

Çalışmanın evrenini ilköğretim Türkçe öğretimindeki program ve materyaller oluşturmaktadır. Bu evrenden ilköğretim II. kademedeki program içeriği ve II. kademe Türkçe ders kitapları (...) ölçüt örneklem olarak ele alınmıştır. Ölçüt örneklem, "belli ölçütleri sağlayan tüm durumları seçmek" demektir (Patton, 2014, s. 243). Araştırmaya konu örneklem unsurları araştırmanın amacına uygun biçimde karşılıklı konuşma becerisine ayrılan yer bakımından incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri kaynaklarını 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) ile MEB onaylı çeşitli yayınevleri tarafından yayımlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır.

Araştırmanın veri kaynakları olarak kullanılan kitaplara ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. İncelenen 4-8. Sınıf Ders Kitapları

Düzeıı	Adı	Yazarı/Yazarları	Yayınevi	Basım Yeri ve Yılı
5. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5	Şule ÇAPRAZ BARAN, Elif DİREN	Anıttepe Yayıncılık	Ankara 2019
6. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6	Tuncay DEMİREL	Ekoyay Eğitim Yayıncılık	Ankara 2019
7. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7	Hilal ERKAL, Mehmet ERKAL	Özgün Matbaacılık	Ankara 2019
8. Sınıf	Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8	Hilal ESELİOĞLU Sıdika SET Ayşe YÜCEL	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları	Ankara 2019

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma kapsamında ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar MEB 2019 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları taranmış ve mevcut kazanımlar incelenerek karşılıklı konuşma becerisini işe koşma durumları bakımından analiz edilmiştir. Kazanımların somutlaştırıldığı yer ders kitapları ve etkinliklerdir. Bu yüzden doküman yukarıda bilgileri paylaşılan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları karşılıklı konuşma becerisini eyleme geçirme yönünden analiz edilmiştir. Program ve ders kitapları incelenirken alanyazındaki ilgili çalışmalar da doküman analizi sürecine dâhil edilmiştir.

Öğretmenlik uygulamaları ve pedagojik formasyon dersleri kapsamında yapılan sınıf ziyaretleri ile alanyazın incelemelerinde Türkçe derslerinin ağırlıklı olarak öğretmen aktarımına dayalı olduğu ve öğrencinin aktifleştığı noktalarda da soru ve yönergeler cevap mahiyetinde tek taraflı bildirme sunum şeklinde konuşma becerilerini işlettikleri görülmüştür. Gözlemler sonucu oluşan hipotezin kontrolü ve problem durumunun kaynağını tespit için öncelikle MEB Türkçe Dersi Öğretim Programı incelenmiştir. Hipotezi doğrular nitelikteki tespitler neticesinde kazanımların sınırlılığı ve karşılıklı konuşmaya çok sınırlı biçimde yer verilmiş olması sebebiyle programın somutlaştırılmış çıktıları sayılan ilgili ders kitapları araştırılmıştır. Güncel ve kullanımda olan Türkçe ders kitapları arasından rastgele seçim yapılarak çalışmaya kaynaklık eden materyaller ısınma/hazırlık çalışmaları, metinler, metinlerle ilişkili etkinlikler, hazırlık ve tema değerlendirme soruları ile yönergeler incelenmiş, analiz edilmiştir. Yapılan inceleme sonucu programdaki sınırlılığın ve okuma becerisi odaklı yaklaşımın ders kitaplarına, doğal olarak, yansıdığı görülmüştür. Analizlerin doğruluğunu kontrol için iki farklı uzman görüşü alınarak yöntem ve tespitler kontrol edilmiştir. Analiz ve kontroller sonucunda kesinleştirilen bulgular tablo ve listeler halinde paylaşılmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

BULGULAR

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ile 5, 6, 7, 8. Sınıflara yönelik hazırlanan ders kitapları, çalışma kapsamında alanyazından programa, programdan materyale doğru sıralı biçimde ele alınmıştır. Program dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazmaya yönelik kazanımlara yer vermektedir. Çalışma kapsamında konuşma kazanımları değerlendirilmiş olup diğer becerilerin kazanım dağılımı ile kıyaslanmıştır. Kazanımların somutlaşmış ürünlere döndüğü ve dönmesi gereken, derslerin basılı yayınlar arasında birincil başvuru kaynağı olan ders kitaplarındaki yansımaları yine aynı örnekleme içerisinde ele alınarak incelenmiş ve programla uyumluluk arz eder bir durum tespit edilmiştir. Söz konusu tespitlere aşağıda yer verilmiştir.

Program Boyutu

Eğitim sürecinin en önemli unsurlarından biri, kuşkusuz öğretim programlarıdır. Yaşamın başarılı bir biçimde sürdürülmesini sağlayacak becerilerin öğrencilere kazandırılmasında, öğretim programları kılavuzluk etmelidir. Bir öğretim programı, hedeflediği alanda, kişinin kısa ve uzun vadede sahip olması gereken becerileri öngörebilmeli, bu becerilerin kişilere kazandırılmasının geçerli yollarını öğretmenlere sunabilmelidir (Güzel ve Karadağ, 2013, s. 45). Güzel ve Karadağ'ın da belirttiği üzere hayati öneme sahip becerilerin kazandırılması ve bu noktada öğretmenlere rehber olması gereken ve öngörü ile hazırlanması beklenen programlar eksiksiz ve geleceğe dönük olmalıdır. Bugün dünyadaki dolaşım hızı geçmişte hiç olmadığı kadar yüksektir. Gerek dijital gerekse gerçek hareketliliğinin arttığı günümüzde bireylerin çok dilli çok kültürlü ve etkileşime açık kişiler olarak yetiştirilmesi beklenmekte ve gerekmektedir. Bu etkileşim ve çok/çoğul dilliliğin sağlanabilmesi için bireylerin ana dillerinde yetkin olması elzemdir. Yabancı dil öğrenim ve öğretim süreçlerinde doğası gereği büyük bir öneme sahip olan dinleme konuşma becerilerinin büyük kesişim alanını oluşturan karşılıklı konuşma becerisinin ana dilde kazandırılmış ve yabancı dil öğrenimi için bireyin bu konudaki hazırbuluşunun sağlanmış olması gerekir. Bu gerekliliğe rağmen Türkçe dersi öğretim programları, buradan yansımayla materyal ve öğretim süreçleri karşılıklı konuşmanın ihmal edilerek yapılandırılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan 2017, 2018 ve 2019 Türkçe Dersi (İlkokul ve Ortaokul 1-8. Sınıflar) Öğretim Programları incelendiğinde konuşma öğrenme alanı için toplamda sadece sekiz kazanıma yer verilmiştir. Söz konusu kazanımlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanım ve Açıklamaları

1. SINIF	2. SINIF	3. SINIF	4. SINIF
T.1.2. KONUŞMA	T.2.2. KONUŞMA	T.3.2. KONUŞMA	T.4.2. KONUŞMA
T.1.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	T.2.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	T.3.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	T.4.2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.
T.1.2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar.	T.2.2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar.	T.3.2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar.	T.4.2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar.
T.1.2.3. Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.	T.2.2.3. Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.	T.3.2.3. Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.	T.4.2.3. Hazırlıklı konuşmalar yapar.
T.1.2.4. Konuşma stratejilerini uygular.	T.2.2.4. Konuşma stratejilerini uygular.	T.3.2.4. Konuşma stratejilerini uygular.	T.4.2.4. Konuşma stratejilerini uygular.
		T.3.2.5. Sınıf içindeki	

5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF
T.5.2. KONUŞMA T.5.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. T.5.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar. T.5.2.3. Konuşma stratejilerini uygular. T.5.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır. T.5.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. T.5.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. T.5.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	T.6.2. KONUŞMA T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar. T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular. T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır. T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. T.6.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	tartışma ve konuşmalara katılır. T.3.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır. T.7.2. KONUŞMA T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. T.7.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar. T.7.2.3. Konuşma stratejilerini uygular. T.7.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır. T.7.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. T.7.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır. T.7.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	T.4.2.5. Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır. T.4.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır. T.8.2. KONUŞMA T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar. T.8.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar. T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular. T.8.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır. T.8.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. T.8.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır. T.8.2.7. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.

Çalışma kapsamında ilköğretim ikinci kademe kazanımları konu edilmiş olmakla birlikte bütüncül bir şekilde görülebilmesi için birinci kademe kazanımlarına da yer verilmiştir. Bu genel kazanımlar, tabloda da görüldüğü üzere sınıf seviyelerine göre çok genel biçimde ayrıntılandırılmıştır. Kazanım ve açıklamalara bakıldığında karşılıklı konuşma yok denecek kadar az bir yere sahiptir. Birinci kademedeki T.3.2.5. ve T.4.2.5. kodlu “Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.” kazanımı ile ikinci kademedeki T.5.2.3., T.6.2.3., T.7.2.3. ve T.8.2.3. kodlu “Konuşma stratejilerini uygular.” kazanımları karşılıklı konuşma etkinliklerinin yapılabilmesi için uygun ifadeler olmakla birlikte görüldüğü üzere bu oran yaklaşık %15’e karşılık gelmektedir. Oransal olarak bakıldığında dahi az bir yere sahip olan karşılıklı konuşmaya derslerde ayrılan oranın bu kadar olduğu da kesin değildir. Çünkü söz konusu kazanımlar ders kitapları hazırlanırken karşılıklı konuşma yerine sözlü anlatıma uygun biçimde yapılandırılabilceği gibi öğretmenin dersi yapılandırma şekline göre de ihmal edilebilecektir. Bu da oranın azalabileceği kaygısını oluşturmaktadır. Bu noktada derslerin yürütücüsü ve ders kitapları başta olmak üzere materyalleri hazırlayan uzmanlar olarak öğretmenlerin eğitimi ve gelişimini sağlamanın altını çizmek gerekir.

Çalışmanın ana konusu olan konuşma becerisinin program ve ders kitaplarındaki sınırlılıktan dolayı Türkçe dersinde ihmal edildiği alanyazına da yansımaktadır. Oryaşın (2020, s. 29)'ın yaptığı inceleme neticesinde Sınıf Düzeylerine Göre 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Dağılımı şu şekildedir:

Tablo 3. Sınıflara Göre 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Dağılımı

	DİNLEME/ İZLEME	KONUŞMA	OKUMA	YAZMA	TOPLAM
1. SINIF	11	4	19	13	47
2. SINIF	9	4	19	14	46
3. SINIF	13	6	28	17	64
4. SINIF	13	6	37	22	78
5. SINIF	12	7	34	16	69
6. SINIF	12	7	35	14	68
7. SINIF	14	7	38	17	76
8. SINIF	14	7	35	20	76
TOPLAM	98	48	245	133	524

Görüldüğü gibi Program'da konuşma kazanımları hem sayı hem de nitelik olarak yetersizdir. Bir başka ifadeyle sekiz yıllık öğretim programında sekiz konuşma kazanımı verilmiştir. Oysa 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 52 konuşma kazanımı, 2015 Programı'nda ise 16 kazanım verilmiştir. Bu kazanımların tamamına yakını çıkarılmıştır. Ayrıca 2017,2018 ve 2019 Türkçe öğretim programlarında konuşma öğrenme alanı basit ve yüzeysel olarak ele alınmış, konuşmanın zihinsel boyutuna hiç yer verilmemiştir. Tam tersine birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar "*Hazırlıksız konuşmalar yapar.*" kazanımı ile öğrenciler hazırlık yapmadan, düşünmeden, rastgele konuşmaya yönlendirilmiştir. Bunlar günümüz dil öğretim yaklaşım ve teorilerine uygun değildir. Kısaca konuşma öğretiminin bilimsel temellerinden uzak işlem ve uygulamalara yer verilmiştir. Bu haliyle Türkçe öğretim programları içinde konuşma öğretiminin en zayıf ele alındığı program olmuştur. Bu tür ve sayıdaki kazanımlarla öğrencilerde konuşma becerilerinin geliştirilmesi güçtür. Bu programla yetişen öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmede sorunlar yaşaması kaçınılmazdır. Bu durum hem öğrencilerin geleceğini hem de Türkçe öğretiminin niteliğini olumsuz etkilemektedir (Güneş, 2020, s. 119).

Program beceri ve kazanım dağılımı açısından incelendiğinde okuma ve yazma odaklı bir yapılandırmanın çok baskın olduğu, bunun programlara oradan materyallere oradan da sınıf içi uygulamalara yansıdığı kolaylıkla anlaşılmaktadır. Bu durum sınıf içi temel bileşenler olan öğrenci sayısı, ders süresi gibi önemli niceliksel ölçütlerdeki sınırlılığın getireceği mecburiyetleri akla getirmektedir. Ancak programlar ideallerin olması gereken ve uygulayıcı kurum ve kişilerin bu ideallere erişmek için çaba sarf etmesi gereken bir süreçtir. Bu tespit ve değerlendirmeler ışığında karşılıklı konuşma etkileşime yönelik dinleme becerisinin ihmal edildiği söylenebilir. Bu durum bireysel ve toplumsal iletişimi doğrudan etkilediği; sosyal hayatta olduğu kadar bireylerin mesleki ve akademik hayatlarında da olumsuz sonuçlara yol açtığı değerlendirilmektedir. Karşılıklı konuşmanın tamamlayıcı becerisi olan dinleme becerisi için verilen kazanımlara bakıldığında da karşılıklı konuşmaya yönelik kazanımların bulunmadığı, ağırlıklı olarak tek taraflı bir şekilde tespit etme, belirleme, tahmin etme, değerlendirme ve özetleme eylemleri ile üst-bilişsel beceriler sınırlı olacak biçimde sürecin yapılandırıldığı görülmektedir.

Kazanımlardaki sınırlılık materyallere de yansımış durumdadır. Programdaki kazanım sınırlılığının doğal bir yansıması olarak ders kitaplarında konuşma etkinliği diğer becerilere kıyasla daha az sayıdadır. Bu azlık karşılıklı konuşma becerisinin işe koşulduğu uyguma ve etkinliklerde daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda incelenen ders kitaplarına ilişkin tespitler aşağıda paylaşılmıştır.

Ders Kitapları Boyutu

Türkçe ders kitapları bütün disiplinlerde olduğu gibi öğretim faaliyetlerinin ana başvuru kaynağıdır. Hedef dersin içeriğinin öğrenciye etkin şekilde Güneşumunu sağlamak ve bu sayede MEB Programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel olarak hazırlanan ve Talim Terbiye Başkanlığı tarafından kontrol edilerek izin alındıktan sonra yayınlanan ders kitaplarının tam ve eksiksiz olması gerekir ki öyle de yapılmaktadır. Bu durumda çalışma kapsamında tespit edilen eksiklikler materyallerden ziyade programdaki noksanlıkları ifade etmektedir. Çünkü ders kitapları programların somutlaşmış hâlidir. Ancak buna rağmen ders kitaplarında daha özgün yaratıcı ve karşılıklı konuşma becerisini daha çok işe koşabilecek ısınma, etkinlik ve metin sonrası çalışmalara yer verilebileceği düşünülmektedir. Bunun yazar inisiyatifine bırakılmaması içinde söz konusu programın güncellenmesine ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

İlköğretim II. kademeye karşılık gelen 5,6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları çeşitli çalışmalara konu edilmiş ve etkinliklerin becerilere göre dağılım oranları tespit edilmiştir (Oryaşın 2020; Güneş, 2020; Coşkun Çınar 2015; Çevik ve Güneş, 2017; Deniz, K. Karagöl, E. ve Tarakçı, R. 2019). Araştırmacı tarafından Türkçe ders kitaplarındaki beceri alanlarına göre etkinliklerin dağılımları belirlenmiştir. Buna ilişkin veriler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 4. Sınıflara Göre Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Becerilere Göre Oransal Dağılımı²

	5. SINIF	6. SINIF	7. SINIF	8. SINIF	Ortalama
Dinleme	% 11.49	% 16.04	% 12.34	% 15.51	% 13.84
Konuşma	% 15.27	%15.62	% 10.31	% 17.76	% 14.74
Okuma	% 56.22	% 59.97	% 64.09	% 55.33	% 58.90
Yazma	% 16.76	% 8.23	% 13.08	% 11.21	% 12.32
Diğer	% 0.27	% 0.14	% 0.18	% 0.19	% 0.19

Tablo incelendiğinde programın bir yansıması olan ders kitaplarında her seviyede en baskın becerinin okuma olduğu görülmektedir. Öyle ki dinleme ve konuşma becerisinin toplamı nerdeyse okuma becerisinin yarısı kadardır. Bu tablo Türkçe derslerinde becerilere ayrılan yer ve dağılım alanı açısından ciddi farklılıkların bir diğer ifadeyle dengesizliklerin olduğunu göstermektedir. Günlük kullanımdaki yoğunluğa tezat biçimde dinleme ve konuşma dolayısıyla karşılıklı konuşmanın geliştirilmesi için ayrılan zaman ve etkinlik çok az sayıdadır. Oransal dağılıma bakıldığında yazma becerisinde de benzer bir niceliksel azlık görülmekle birlikte yazma etkinliklerinin

² Oryaşın (2020)'in çalışmasındaki verilerinden yararlanılmıştır.

konuşmaya kıyasla üretimindeki zaman ve emek yoğunluğunun etkili olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu konuda da ilgili çalışmalar ışığında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Oryaşın (2020)'ın çalışmasındaki yaklaşımdan daha genel bir bakış açısıyla çalışma kapsamında incelenen 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları karşılıklı konuşma yoluyla etkileşime açık olan bütün etkinlik, metin öncesi ve metin altı sorular taranarak incelendiğinde alanyazındaki tespitlerle uyumlu bulgular ortaya çıkmıştır. Kapsamlı ve bütüncül yaklaşıma rağmen tespitler sınırlıdır. Söz konusu tespitler aşağıda paylaşılmıştır.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Karşılıklı Konuşmaya Elverişli Yönergeler

15. Sayfa: "Sınıfta canlandırmak üzere arkadaşınızla bir telefon konuşması örneği hazırlayınız.

Dersten önce arkadaşınızla prova yapmayı unutmayınız."

46. sayfa: "2. Atatürk'e "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" sözünü söyleten gelişmeler nelerdir? Arkadaşlarınızla tartışarak belirleyiniz."

68. sayfa: "4. Sınıfa getirdiğiniz gazete haberlerini arkadaşlarınıza gösteriniz. Haber üzerine tartışınız."

88. sayfa: "4) Yazarın babasının böyle bir felaket sonrasında diğer insanların yardımına gitmesini nasıl değerlendirirsiniz? Arkadaşlarınızla tartışınız."

117. sayfa: "1. Aile büyüklerinizle görüşerek isminizin size nasıl verildiğini öğreniniz."

209. sayfa: "c) Metinde ve şiirde aynı konu mu işlenmiştir? Arkadaşlarınızla tartışınız."

252 sayfadan oluşan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 740 adet etkinlik bulunmakta olup karşılıklı konuşmaya elverişli yönlendirmelerin sayısı sadece 6'dır.

6. Sınıf Ders Kitabında Karşılıklı Konuşmaya Elverişli Yönergeler

33. sayfa: "5. Etkinlik. "Deniz kirliliği konusunda yapılabileceklerin neler olduğu" konusunu sınıf gündemine alınız. Bu konuyu güdümlü konuşma stratejisini uygulayarak konuşunuz. Bunun için öğretmeninizin yardımıyla sınıfta bir beyin fırtınası yapınız. Beyin fırtınası sonucunda ortaya çıkan görüşleri ifade ediniz. Konuşmalarınızda yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanmaya özen gösteriniz."

62. sayfa: "7. Etkinlik. "Millî Mücadele'ye katılan ya da destek veren insanlar hangi duygu ve düşüncelerle bu mücadeleye girmişlerdir?" sorusundan hareketle "Anadolu insanının Millî Mücadele'de yaptıkları" konusunda yaratıcı konuşma tekniğini kullanarak bir konuşma yapınız. Yaratıcı konuşma tekniğinde her konuşmacının bir önceki arkadaşının söylediklerinden hareketle konuya farklı bir bakış açısı getirmesi gerektiğini unutmayınız. Açıklamanızda Tekâfimillîye Emirleri hakkında yaptığınız araştırmadan da yararlanınız 63. sayfa: Mevzi, takviye,

cenah, satih, tahkim, müdafaa, tetkik, heyet, hattiharekât, kâfi, müstahkem, muhakkak, taarruz kelimelerinin anlamlarını öğreniniz. Bunun için büyüklerinizden de yardım alabilirsiniz. Bunları sözlüğünüze kaydediniz.”

65. sayfa: “Dinlediğiniz bu metni gruplara ayrılarak canlandırınız. Canlandırmalarda ses tonunu, duyguları verecek, canlandırıdığınız kişilerin özelliklerini yansıtacak şekilde ayarlayınız.”

67. sayfa: “Büyüklerinizden özellikle dede ve ninelerinizden çocuklukları hakkında bilgiler ediniz. Büyüklerinize çocukluklarında eğlenmek için neler yaptıklarını, uçurtma uçurup uçurmadıklarını sorunuz. Onların verdiği cevapları not ediniz.”

68. sayfa: “Büyüklerinize çocukken hangi oyuncaklarla oynadıklarını, oyuncakları nasıl temin ettiklerini sorunuz ve büyüklerinizin cevaplarını not ediniz.”

136. sayfa: “Dinlediğiniz metni canlandırmak amacıyla gruplar oluşturunuz. Metni sınıfta canlandırınız. Canlandırmada ses tonunuzu ayarlayıp beden dilinizi etkili kullanmaya gayret ediniz. Canlandırmadan sonra aşağıdaki soruları grupça cevaplayınız.”

261. sayfa: “Okuduğunuz metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelime ve kelime gruplarını daire içine alınız. Sıra arkadaşlarınızla birlikte bunların anlamlarını tahmin ediniz.”

264. sayfa: “Yaratıcı konuşma tekniğini kullanarak “üretim ve gelecek” konulu bir konuşma yapınız. Bu tekniğe göre her öğrencinin bir önceki arkadaşının konuyla ilgili söylediklerinden hareketle konuşarak konuya farklı bir bakış açısı getirmesi gerektiğini unutmayınız.”

284 sayfadadan oluşan 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 717 adet etkinlik bulunmakta olup karşılıklı konuşmaya elverişli yönlendirmelerin sayısı sadece 9’dur.

7. Sınıf Ders Kitabında Karşılıklı Konuşmaya Elverişli Yönergeler

31. sayfa: “b. Bu ses benzerliklerinin şiire neler kattığını arkadaşlarınızla tartışınız.”

86. sayfa: “Sizce yapmak mı, yoksa yıkmak mı daha kolay? Neden? Arkadaşlarınızla tartışınız.”

95. sayfa: “Günlük yaşantınızda aşağıdaki işaretlerle daha önce hiç karşılaştınız mı? Bu işaretlerin anlamlarını arkadaşlarınızla tartışarak belirleyiniz ve işaretlerin altına yazınız.”

117. sayfa: “1. Türkiye’nin tarihî ve doğal güzelliklerini tanıtan broşürünüzü sınıf panosunda sergileyip arkadaşlarınıza inceletiniz. Broşürlerden edindiğiniz bilgiler hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz.”

139. sayfa: “b. Yukarıdaki bilgilerden en fazla ilginizi çekenler hangileri oldu? Bu bilgilerden hareketle geri dönüşümün faydaları hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz.”

141. sayfa: "2. Sokak hayvanları için neler yapılabileceğini arkadaşlarınızla tartışınız."

153. sayfa: "1. Çevreyi korumak için neler yapılması gerektiği hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz."

200. sayfa: "2. Sizce başarılı olmada şans önemli midir? Tartışınız."

206. sayfa: "1. 'Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.' sözünden ne anlıyorsunuz? Arkadaşlarınızla tartışınız."

223. sayfa: "1. İletişim nedir? İletişim kurmak insan yaşamında niçin önemlidir? Tartışınız."

237. sayfa: "Aşağıdaki görsel ve özdeyişin metnin ana fikri ile ilgili olup olmadığını arkadaşlarınızla tartışınız."

275 sayfadaki oluşan 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 543 adet etkinlik bulunmakta olup karşılıklı konuşmaya elverişli yönlendirmelerin sayısı sadece 11'dir.

8. Sınıf Ders Kitabında Karşılıklı Konuşmaya Elverişli Yönergeler

63. sayfa: "Kınalı Ali'nin Mektubu' metni ile ilgili sorular oluşturunuz. Oluşturduğunuz soruları arkadaşlarınıza yöneltiniz."

86. sayfa: "Derse hazırlık bölümünde araştırdığınız konu ile ilgili münazara yapmak için gruplara ayrılınz. Aşağıdaki yargılardan birini seçiniz. Jüri üyelerini belirleyiniz. Grup sözcüsü belirleyiniz. Grubunuzun düşüncelerini aşağıdaki ölçütlere göre diğer gruba karşı savunmaya çalışınız."

240. sayfa: "Aşağıdaki paragraftan yola çıkarak nesli tükenen hayvanların korunması için yapılması gerekenleri ve nesillerinin tükenme nedenlerini arkadaşlarınızla tartışınız."

279. sayfa: "Derse hazırlık bölümünde araştırdığınız konu ile ilgili münazara yapmak için gruplara ayrılınz. Aşağıdaki yargılardan birini seçiniz. Jüri üyelerini belirleyiniz. Grup sözcüsü belirleyiniz. Grubunuzun düşüncelerini aşağıdaki ölçütlere göre diğer gruba karşı savunmaya çalışınız."

296 sayfadaki oluşan 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında 535 adet etkinlik bulunmakta olup karşılıklı konuşmaya elverişli yönlendirmelerin sayısı sadece 4'tür.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bireyin ve toplumun varlığı, gelişimi için dilin önemi her zaman için geçerlilik arz eden, varoluştan beri kabul görmüş bir olgudur. Edinim sürecinde dinleme ile başlayıp konuşma ile devam eden iletişim yeteneği çevreyle etkileşim sonucu doğal bir yeti ile kazanılmaktadır. Edinim yoluyla kazanılan sözlü dile, öğrenim süreçlerinde okuma ve yazma becerilerini dâhil ederek öğrenim faaliyetleri düzenlenmektedir. Okuma ve yazmaya duyulan ihtiyacın doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan öğretimde hâlâ okuma becerisi yoğun biçimde yer tutmaktadır.

Bununla birlikte günlük dilin en sık kullanılan dinleme ve konuşma becerisi sadece bugün değil tarihte de ayrı bir öneme sahip olmuştur. Bu iki becerinin doğal kesişiminde ortaya çıkan konuşma bugün olduğu kadar tarihte de önemli bir yere sahip olmuştur. Batı menşeli medeniyetlerde retorik doğu da ise belagat olarak adlandırılan konuşma becerisi toplumları ve toplumların kaderini belirleyebilecek bir güçte kullanılmıştır. Her geçen gün önemi daha da iyi anlaşılabilir konuşma ve etkileşime yönelik dinleme becerisi geliştiren bireylerin doğru ve hızlı bir şekilde anlama ve anlaşması sağlanabilecektir. Böylelikle bireysel ve toplumsal başarı, huzur ve kültürlerarası etkileşim artacaktır.

Araştırmaya konu ders kitapları incelendiğinde karşılıklı konuşma becerisini artıracak etkinlik ve yönlendirmelerde hem beceriler hem de sınıflara göre dengeli bir dağılımın olmadığı anlaşılmaktadır. Yüzlerce sayfa kitap ve etkinlik arasında doğrudan karşılıklı konuşma becerisini kullanma sevk eden yönlendirme sayısı dört yıllık ikinci kademede sadece 30 farklı noktada tespit edilmiştir. Bu durum net bir şekilde ana dili olarak Türkçe öğretiminin gerçekleştirildiği sınıflarda iletişim, etkileşim, bilgi alışverişi, müzakereler, istişare gibi önemli kavram alanlarına yönelik donanımları sağlama hususunun eksik bırakıldığını göstermektedir. Neredeyse bütün etkinlikler öğretmenler tarafından karşılıklı konuşma becerisini işletecek hâlde yapılandırılarak süreçte söz konusu eksiklik giderilmeye çalışılabilir ancak bütün boyutlarında olduğu gibi karşılıklı konuşmanın geliştirilmesi noktasında bu denli büyük bir inisiyatif alanı bırakılamaz. Üstelik öğretmenlerin de alışla gelmişlikler, zaman/müfredat baskısı, içerik yoğunluğu, sınıfların kalabalığı gibi etkenlerden dolayı anılanın aksine eğilimler gösterdiği alanyazına yansıyan bir gerçekliktir.

Etkinlik yaklaşımından hareketle yaklaşık on iki yıldır Türkçe öğretim kitaplarında öğrencilere çeşitli etkinlikler verilmekte ve etkinliklerle Türkçe öğretimi uygulanmaktadır. Ancak bunlar genel olarak incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında verilen etkinliklerin istenilen düzeyde ve nitelikte olmadığı görülmektedir. Bazılarının eski davranışçı yaklaşımın temel öğrenme aracı olan alıştırmaya niteliğini taşıdığı, öğrencileri sürekli tekrar yapmaya yönelten çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır (Çevik ve Güneş, 2017, s. 274)

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular ışığında tartışılması gereken bir diğer husus konuşma becerisinin yaşlara/sınıflara göre değişen etkinlik oranları ile karşılıklı konuşmaya yer verilen etkinlikler arasında oransal bir dağılımın olmamasıdır. Bu durumun sözlü aktarım ve karşılıklı konuşma becerisi arasında bir ayrım ve denge gözetilmeksizin konuşma becerisini bütüncül ele almanın sonucu olarak ortaya çıktığı değerlendirilmekte ve çalışmanın savını desteklemektedir. Benzer bir yaklaşımın dijitalleşen dünyada yazılı üretim süreçleri için de ele alınması gerektiğini bu kapsamda yazma becerisinin yazılı etkileşim/karşılıklı yazma ve yazılı anlatım şeklinde iki boyutlu olarak ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

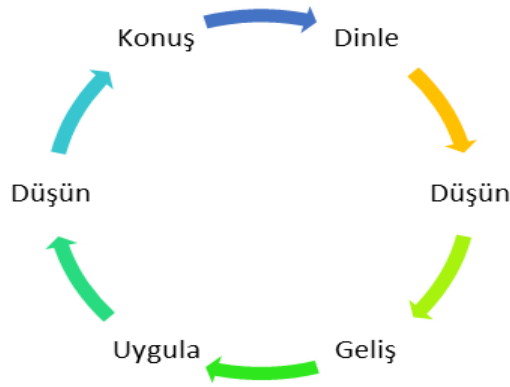
Tespitler ışığında elde edilen bulgulardan biri de kitap yazarlarının e görselleştiren uzmanların bireysel farklılıkları vb. etkenlerin materyallere doğrudan yansıdığıdır. Farklı yazar ve yayınevlerine ait çalışmaya konu kitaplar arasında gerek yönerge ve yönlendirmelerde gerekse illüstrasyonunda ciddi farklılaşmalar görülmüştür. 5, 6. ve 7. sınıf ders kitaplarındaki karşılıklı konuşma etkinliklerinin nispeten artan oranla ilerlerken 8. sınıf ders kitabında ciddi oranda azalması ancak bu şekilde açıklanabilir. Çünkü söz konusu kitapların tamamı aynı

program ve sınırlı kazanım yönlendirmesi ile hazırlanmıştır. Bu durum ders kitaplarının incelenmesi ve kabulü ile ilgili süreçler ile ekiplerin gözde geçirilmesinin faydalı olacağını düşündürmektedir.

Dersleri kitapları önemli materyallerdir ancak derslerin günümüz imkânları düşünüldüğünde gerek teknoloji gerekse ulaşımdaki kolaylıklar sayesinde kitapların ötesine taşınması gerekir. Bunun için atılması gereken ilk adım müfredat ve ders kitaplarının uzman ve uygulayıcısı olan öğretmenlerin eğitimini ve gelişimini sağlamaktır. Bunun için hem eğitim fakültelerinde hem de hizmet içi eğitimlerde bu anlayışla gerekli yapılandırmalarla gelecek nesli yetiştirecek öğretmenlerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Bunun için de akademik çalışmaların öneri ve sonuçları daha çok dikkate alınarak ortak akla başvurulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Öğretim gibi yoğun ve uzun soluklu süreçlerde amaçlara erişim sağlanabilmesi, süreçte sapmaların olmaması için yapılan eylemlerin, üretimlerin planlı ve nizami olması önem arz eder. Bunun için üretilen programlar kadar uygulamaların da iyi değerlendirilip gelişim döngüsünün sağlanması gerekir. Bunun için PUKO (Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al) döngüsü öğretim süreçleri için sadece makro ölçütte değil mikro ölçütte de yanı her ders için kullanılabilir hâlde sunulabilir. Bu amaçla aşağıdaki gibi bir döngü program, materyal ve dersler oluşturulurken kullanılabilir. Aslında burada önem arz eden hâlihazırdaki benzer uygulamaların somutlaştırılarak sistematik biçimde işlenmesini sağlamaktır. Nitekim bilim var olanın ispatı ve sistematize edilerek işe yarar biçimde kontrol edilebilmesidir.

Şekil 3. Karşılıklı Konuşma Döngüsü

Bu döngünün aşamaları genel hatları ile şu şekilde açıklanabilir.

Düşün: Zihinsel hazırlık yapma ve anlık organize etme

Konuş: Zihindekileri ifade etme

Dinle: Uygulamayı ve muhatabı takip etme

Düşün: Kontrol etme ve yeniden organize

Geliş: Süreci değerlendirme ve gelişim sağlama

Uygula: Gelişimi yansıtacak yeni uygulamalar yapma

Elde edilen bulgular sonucunda sürece katkısı olacağı düşünülen öneriler aşağıda özetlenmiştir:

- Türkçe Dersi Öğretim Programında konuşmanın iletişimsel boyutu olan karşılıklı konuşma ile ilgili kazanımlara yer verilmelidir.
- Türkçe dersi sadece bir bilgi dersi değil beceri dersi yönüyle de ele alınarak duyuşsal kazanımlar özellikle sosyal becerilerin geliştirilmesi esasıyla programa dâhil edilmelidir.
- Beceri odaklı yapılandırma sadece dersler için değil ölçme-değerlendirme süreçleri için de esas alınarak hem derslerin hem de sınavların okuma-yazma odağının diğer becerileri de kapsayacak biçimde güncellenmesi gerekmektedir.
- Etkinlikler ağırlıklı olarak anlama, kavrama gibi alt düzey bilişsel basamaklara yönelik hazırlanmaktan kurtarılıp öğrenilenlerin uygulanmasına ve içselleştirilmesine imkân sunan üst bilişsel basamaklara eriştirilmelidir.

ETİK METNİ

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. “Ana Dili Olarak Türkçe Öğretiminde Geliştirilmeyi Bekleyen Bir Beceri: Karşılıklı Konuşma” başlıklı çalışmada insan ve hayvanlar üzerinde etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel çalışmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı alınmasını gerektirecek bir araştırma modeli oluşturulmadığından, kişisel veri toplanıp paylaşılmamış olup etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Yazarın katkı oranı %100’dür.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. TDK Yayınları.
- Britannica (2022). “Language” <https://www.britannica.com/topic/language>
- Burley-Allen, M. (1995). *Listening the forgotten skill*. 2nd ed. John Wileyand Sons Date.
- Büyükkiz, K. & Hasırcı, S. (2013). Ana dili öğretiminde konuşma becerisinin yeri / The importance of speaking skill in mother tongue education. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1 (1), 57-63. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/oyea/issue/20479/218126>
- Coşkun Çınar, E. (2015). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinlikleri ile ilgili bir değerlendirme* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi.
- Çevik, A. ve Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286.
- Deniz, K. Karagöl, E. ve Tarakçı, R. (2019). Konuşma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Turkish Studies*, 14 (4), 1257-1269.

- Ergenç, İ. (2022). Dilin beyindeki gerçekleşimi ve konuşma eylemi. Erişim: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/30136/mod_resource/content/1/DBB302%20-%20Dil%20ve%20Beyin%20-%203.%20Hafta%20-%20Dil%20Sistemi.pdf 10.08.2022
- Ergin, M. (1972). *Türk Dil Bilgisi*. Boğaziçi Yayınları.
- Güneş, F. (2014). Konuşma Öğretimi Yaklaşım ve Modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), s.1-27.
- Güneş, F. (2020). Türkçe Öğretiminde “Hazırlıksız Konuşma” Sorunu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 5(2), 109-124. DOI: 10.29250/sead.742337.
- Gürata Kocaman, E. (2017). Karşılıklı konuşma stratejilerinin öğretiminin öğrencilerin konuşma becerisi gelişimine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (3), 77-95.
- Güzel, A. ve Karadağ, Ö. (2013). Anlatma becerileri açısından “Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)”na eleştirel bir bakış. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 45-52.
- Kavcar, C. Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2005). *Türkçe öğretimi- Türkçe ve sınıf öğretmenleri için*. Engin Yayınevi.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*. TDK.
- Krashen, S. ve Terell, T. (1998). *The Natural Approach: Language Acquisition in the Classroom*, Prentice Hall Europe Press.
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma Eğitimi ve Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 287-309.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1- 8. Sınıflar)*. MEB.
- Oryaşın, U. (2002). *Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin bütüncül bir anlayışla incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi.
- Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Newbury House Publishers.
- Oxford, R.L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Heinle & Heinle
- Özbay, M.(2005). Sesle İlgili Kavramlar ve Konuşma eğitimi. *Millî Eğitim*, s. 168, 116-125.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Rankin, P.T. (1930). Listeningability. Itsimportance, measurement, anddevelopment. *Chicago Schools Journal*. 12, 177- 179.
- Sallabaş, M. E. (2011). *Aktif Öğrenme Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Konuşma Becerilerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi.) Gazi Üniversitesi.
- TDK (2022). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri- yeni yaklaşımlar*. Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.